

دختران

چه می‌پرسند؟

محمود اکبری

مرکز تحقیقات رایانه‌ای
قائمیه
اصفهان
السلام علیک یا صاحب الزمان

دختران چه می‌پرسند؟

مشخصات کتاب

سرشناسه : اکبری محمود، ۱۳۳۷-
عنوان و نام پدیدآور : دختران چه می‌پرسند؟/ محمود اکبری
مشخصات نشر : قم : سنابل ، ۱۳۸۵.
مشخصات ظاهری : ۱۴۲ص.
شابک : ۹۵۰۰ریال 9648829314 ؛ ۱۰۰۰۰ریال (چاپ دوم)
وضعیت فهرست نویسی : فاپا
یادداشت : پشت جلد به انگلیسی:.What do girls ask ?
یادداشت : چاپ قبلی گلستان ادب ۱۳۸۳.
یادداشت : چاپ دوم: پاییز ۱۳۸۵.
یادداشت : کتابنامه ص [۱۴۱] - ۱۴۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع : دختران -- مسائل اجتماعی و اخلاقی
موضوع : دختران -- وضع حقوقی و قوانین (فقه .
موضوع : اسلام -- پرسشها و پاسخها.
رده بندی کنگره : BP۲۳۰/الف۷۲د۳ ۱۳۸۵
رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۸۳
شماره کتابشناسی ملی : م۸۴-۳۷۵۵۵

پیشگفتار

یکی از ویژگی های انسان کنجکاوی و پرسش است. پرسش روشن ترین پدیده ی روح تشنه و حقیقت جوی آدمی برای کشف مجهولات است. پرسش همیشه کلید گنجینه ی علوم و دانش های بشری بوده است. پرسش نشانه بلوغ فکری و رشد اندیشه است.
افراد و ملت هایی که کمتر سؤال می کنند سهم کمتری از این گنجینه ی بزرگ دارند.
اساساً سؤال کردن و پاسخ شنیدن حق هر انسانی است و کسی را نمی توان از این حق منطقی محروم نمود. قرآن نه تنها به پیروان خود حق سؤال در زمینه های گوناگون می دهد، بلکه پیروان خود را دعوت به پرسش از مسایل مورد نیاز نموده و می فرماید آن چه را نمی دانید از دانایان سؤال کنید. گستردگی این دستور قرآنی نشان می دهد که اسلام هیچ حد و مرزی را برای سؤال کردن به رسمیت نمی شناسد و به همگان اجازه می دهد سؤالات واقعی خود را برای آگاهی یافتن از آگاهان بپرسند و پیشوایان دین همواره پاسخ گوی سؤالات مخاطبان خود در زمینه های مختلف بوده اند.
امروزه نیاز به پرسش به مراتب از گذشته وسیع تر است. نسل امروز از یک سو با پیشرفت دانش، با رشد اندیشه و نوآوری و نوخواهی رو به رو است و از سوی دیگر اهل کاوش و تحقیق و پرسش و پاسخ و منطق و استدلال است. آن چه در این مجموعه تقدیم می گردد پاسخ به برخی سؤالاتی است که دختران پرسش گر امروز ما به دنبال آن هستند.
اینجانب سال ها است که در میان نوجوانان و جوانان دختر و پسر برنامه پرسش و پاسخ داشته ام، به فکرم رسید که سؤالات خاص دختران را به صورت یک کتاب تحت عنوان دختران چه می پرسند؟ جمع آوری و تنظیم نمایم. به امید این که انشاء الله این کتاب بتواند برای معلمان، مربیان، دختران جوان مفید واقع شود.
در خاتمه تذکر یک نکته لازم است و آن این که برخی از پرسشهای فقهی که در این کتاب آمده است مطابق با فتوای همه مراجع تقلید نیست لازم است هر مکلّفی طبق فتوای مرجع تقلید خود عمل نماید.
والسلام
محمود اکبری

بلوغ

سؤال 1: با این که اسلام دین سهل و آسانی است، آیا تکلیف برای دختر نه ساله سنگین و طاقت فرسا نیست؟
جواب: وجوب تکلیف بستگی به توان مکلف دارد، اگر دختر یا پسری توان انجام تکلیفی را نداشته باشد، آن تکلیف از او ساقط است، مثلاً دختری که به علت ضعف بدنی نمی تواند روزه بگیرد، روزه از او ساقط می شود. (1)
سؤال 2: چرا دختران زودتر به تکلیف می رسند؟
جواب: دختران از نظر ساختار روحی آسیب پذیرتر از پسران هستند.
به همین دلیل خداوند آنان را زودتر به تکلیف دعوت نموده است تا در پرتو تکلیف بتوانند خود را حفظ نمایند.
1. 110 پرسش و پاسخ، محمدی اشتهاردی، ص 66، نشر موعود اسلام.
سؤال 3: چرا بلوغ شرعی دختران بر پسران تقدم دارد؟
جواب : اولاً توجه به اینکه بلوغ جنسی دختران به طور طبیعی قبل از پسران است، باید بلوغ شرعی آنان نیز مقدم باشد. اگر چه زمان بلوغ جنسی دختران و پسران در سراسر جهان یکسان نیست و عوامل طبیعی و شرایط محیطی در تقدم و تأخر آن مؤثر است، ولی در همه ی مناطق جهان دختران زودتر به بلوغ طبیعی می رسند و فعالیت غدد جنسی در آنان قبل از پسران آغاز می گردد. زمان بلوغ جنسی معمولاً برای دختران بین 8 تا 16 سالگی و برای پسران بین 10 تا 17 سال تعیین شده است، ولی از نظر شرعی دختران در سن 9 سالگی و پسران در سن 15 سالگی به بلوغ می رسند. بیدار شدن غریزه ی جنسی در دختران زمینه ی مساعدی برای گرایش به گناه و ناپاکی فراهم می کند. شارع مقدس با تقدم بلوغ دختران به وسیله ی مقررات و اوامر و نواهی، آنان را قبل از پسران از بزه کاری بر حذر داشته است. ثانیاً اندیشه و عقل دختران زودتر از پسران شکفته می شود، چون دختران زودتر از پسران آغاز به سخن می کنند. با توجه به رابطه ی غیر قابل انکاری که بین اندیشه و سخن گفتن وجود دارد، این نتیجه به دست می آید که دستگاه فکر دختران زودتر از پسران به کار می افتد و نیروی درکشان پیش از آنان شکوفا می گردد. تقدم دختران در هوش عمومی و اجتماعی و درک مسایل علمی و هم چنین برتری آنان در ارزش های ذوقی و دینی نشانه آن است که دختران به طور طبیعی بیش از پسران، واجد شرایط تکلیفی می گردند و زودتر از آن ها برای پذیرش تعالیم دینی و مسئولیت های قانونی آماده می شوند.
می توان گفت شارع مقدس با اعلام تقدم بلوغ دختران زمینه ی رشد و

تعالی و برخورداری آنان از حقوق اجتماعی را فراهم کرده است. اگر گفته شود، دخترِ نه ساله ای که به سن بلوغ رسیده قادر به انجام تکالیف نیست، بنابراین غرض حاصل نمی شود، در پاسخ می گوییم که تکلیف به مقدار توانایی است. اساس قوانین اسلامی بر سخت گیری نیست و اگر در جایی تکلیفی همراه با مشقت شدید و عسر و حرج باشد، موقتاً برداشته می شود؛ اما شکی نیست که انجام بسیاری از تکالیف برای دختر نه ساله نیز سهل و آسان است. دختری که به سن بلوغ رسیده ولی قادر به روزه گرفتن نیست، فعلاً تکلیفی ندارد، چون در پایان آیه ای که در باره روزه است، خداوند می فرماید:

«یرید الله بکم الیسر و لا یرید بکم العسر» (1)

خدا بر شما آسان می گیرد و نمی خواهد به زحمت بیافتید.

حضرت امام رحمه الله در رساله ی عملیه ی خود، مسأله ی 1583، می فرماید:

«انسان نمی تواند برای ضعف، روزه را بخورد ولی اگر ضعف او به قدری

1. بقره / 185.

است که معمولاً نمی شود آن را تحمل کند، خوردن روزه اشکال ندارد، البته بدیهی است که هر وقت توانست باید روزه ها را قضا نماید.»

بنابراین، تقدم بلوغ دختران، نشانه ی لیاقت و شایستگی آنان است. و به قول یکی از بزرگان، بلوغ یک شرافت است. آنان که اهل سلوک اند می گویند: ما مشرَّف شدیم نه مکلف، چون زحمت و مشقتی در کار نیست.

رشد «گیاه نیلوفر» به مراتب سریع تر از نموّ یک درخت است.

خلاصه این که هر موجودی که لطیف تر است رشد آن سریع تر می باشد و هر موجودی که خشن است، رشد آن کُندتر انجام می گیرد و به همین دلیل بسیاری از دختران در سنین سیزده و یا چهارده سالگی آماده ی باروری و مادر شدن هستند. در حالی که پسران در این سن وسال معمولاً آمادگی پدر شدن را ندارند.(1)

سؤال 4: اگر این غرایزی که در دوران بلوغ در انسان به وجود می آید، بد است چرا خداوند آن ها را در ما قرار داده است؟

جواب: خداوند از روی حکمت و علم، در هر دوره ای در وجود انسان تمایلات و غرایزی قرار داده و هیچ کدام را بیهوده و یا مضرّ خلق نکرده است؛ از جمله این غرایز، تمایلات و خواسته هایی

1. پاسخ به پرسش های مذهبی، آیت الله مکارم، ص 423، مدرسه ی امیرالمؤمنین.

است که در دوران بلوغ برای انسان پیدا می شود. اگر این ها در وجود بشر نبودند، اساس خانواده از بین می رفت و هیچ زن و مردی حاضر نبودند که خانواده ای تشکیل دهند.

سؤال 5: به وظایف شرعی خود در سن بلوغ آشنا نیستیم و از سؤال در مورد آن شرم دارم، تکلیفم چیست؟

جواب: در سن بلوغ تغییرات روحی و جسمی در انسان پدید می آید و انسان در پیشگاه خداوند مکلف می شود. و باید دستورات شرعی و واجبات و محرمات را دقیقاً عمل کند. به همین علت دختران باید بدانند که چه موقعی به سن نیست و شاید قبل از شرط سنی، بلوغ، به خاطر رشد جسمی به تکلیف برسند. به هر صحال، باید به کسی که به مسایل شرعی واقف باشد مراجعه نموده و مسایلتان را سؤال کنید. ضمناً این را هم بدانند که شرم و حیا بسیار خوب است، ولی هنگام پرسش از مسایل و احکام شرعی نباید انسان خجالت بکشد. شما می بایست با کمال ادب و حیا سؤالات شرعی خود را در مورد بلوغ و یا دیگر مسایل خصوصی، از افراد متخصص در مسایل دینی سؤال کنید.

سؤال 1: آیا ابزار عشق گناه است؟
جواب: با توجه به این که ابزار عشق به صورت غیر اصولی و بی ضابطه منجر مفاسد و انحرافات متعدد می شود، گناه محسوب می شود. اگر زمینه ی ازدواج را فراهم می بیند می توانید ازدواج کنید در غیر این صورت لازم است با قاطعیت در مقابل هواهای نفسانی به مقابله هواهای نفسانی به مقابله برخیزید و آن را از بین ببرید؛ زیرا دام های شیطان خطرناک و وسوسه انگیز است که ابتدا به صورت محبت پاک جلوه می کند و کم کم انسان را به آلودگی سوق می دهد.
سؤال 2: با پسری که سه سال از خودم کوچک تر است آشنا شده ام او از من می خواهد تا مدتی با او دوست باشم ولی احساس گناه می کنم، لطفاً راهنمایی ام کنید؟
جواب: تا چه اندازه او را می شناسید؟ آیا درباره ی او تحقیق
کرده اید؟ آیا تحقیق تان همه جانبه بوده است؟ آیا تحقیق شما به دور از هرگونه احساسات صورت گرفته است؟ آیا فکر نمی کنید بسیاری از جوان های آلوده و هوسران برای رسیدن به اهداف پلید خود در ایجاد ارتباط با دختران از پوشش های فریبنده استفاده می کنند. مانند گرفتن جزوه و کتاب، ارشاد و راهنمایی، استفاده از تجربیات و... باید به هوش باشید و خود را از شگردهای گوناگون هوسرانان حفظ نمایید.
سؤال 3: چت در اینترنت با جنس مخالف چه حکمی دارد؟
جواب: اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد، اشکال ندارد. (1)
سؤال 4: چه راه حل هایی برای جلوگیری از دوستی های نامشروع بین دختر و پسرها در جامعه وجود دارد؟
جواب: در این موارد اقدامات گوناگون متناسب با وضعیت فرهنگی اخلاقی و اقتصادی افراد باید انجام داد. آن چه به طور کلی می توان در این یادآور شد اقدام به نکات زیر است:
1. تلاش در جهت ایجاد فضای معنوی و سالم در محیط جامعه به

1. استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج 1، س 819؛ اجوبه الاستفتائات آیت الله خامنه ای، س 1145.

طوری که زمینه ی پیدایش این روابط را به حداقل ممکن برساند.
2. آگاه کردن جامعه از ضررهای این روابط نامشروع و غیر اصولی.
3. انجام نصیحت مشفقانه و امربه معروف و نهی از منکر به گونه جذاب و مؤثر.

4. در جریان قرار دادن خانواده های این افراد با رعایت مصالح آنان و دقت در این که این مسأله به آبروریزی و مفسده ی بزرگ تر نیانجامد.
5. فراهم کردن زمینه ی ازدواج برای آنان.
سؤال5: هنگامی که با مضرات دوستی بین دختر و پسر آشنا شدیم، چگونه این رابطه را قطع کنیم؟
جواب: قطع این دوستی ها و رابطه ها ـ بعد از این که فهمیدیم این گونه روابط ضربه های عاطفی و اخلاقی گوناگون برای ما دارد ـ با یک نقشه ی صحیح امکان پذیر است. هرچند ممکن است این کار کمی مشکل باشد ولی یک تصمیم منطقی می تواند همراه یک رنج کوتاه، یک شیرینی و لذت همیشگی را به ارمغان بیاورد. همان طور که یک کار احساسی و لذت کوتاه عاطفی ممکن است یک عمر پشیمانی و تلخی به بار بیاورد. در هر صورت می توانید مطالب را با او در میان بگذارید و یادآور شوید که وقتی دوستی ما جنبه ی غیرشرعی داشته
و ضررهای مختلفی به دنبال دارد؛ به طوری که تجربه های تلخ گوناگون این موضوع را نشان می دهد و جامعه شناسان و روانشناسان بی طرف غرب فریادشان از بی بند و باری بلند است و... چرا ما به این نوع دوستی ها ادامه دهیم؟ در این حالت چند راه در پیش روی شما است که هر کدام را توضیح مختصری می دهیم:
1. اگر موقعیت وصلت و ازدواج وجود دارد و شما در سن ازدواج هستید، از خواسته های غلط و تجملات بی جا، کم کنید و ازدواج کنید و در کنار یکدیگر زندگی خوشی را داشته باشید و مطمئن باشید که خداوند به زندگی شما برکت خواهد داد. مطرح شدن ازدواج، ضمناً خود نوعی امتحان است که معلوم می کند آیا هدف فرد تشکیل زندگی بوده یا به دنبال هوا و هوس خود می باشید.
2. اگر فعلاً موقعیت ازدواج ندارید دوستی و رفت و آمدتان را قطع کنید و تا موقعی که امکان ازدواج داشته باشید صبر کنید. البته نباید با خیال ازدواج با یکدیگر سال های طولانی صبر کنید؛ زیرا چه بسا موقعیت های مناسب تشکیل زندگی از دستتان برود و در نهایت، شاید آن ازدواج هم صورت نگیرد و به زندگی تان صدمه بخورد و یا یکی از طرفین از قصد خود منصرف شده و به طرف دیگر ضربه ی عاطفی شدیدی وارد شود.
3. اگر این عشق و علاقه صحیح نبوده و از نظر خانوادگی، اخلاقی
وسنی مناسب یکدیگر نیستید. مطمئن باشید که به فرض ازدواج هم موفق به تشکیل یک زندگی خوب نخواهید شد و عشق نخواهید شد و عشق زودگذری که با یک نگاه شروع شده، در هفته های اول زندگی از بین می رود. پس هر دو کمر همت ببندید و این رابطه را با جدیت قطع کنید و بدانپد که پس از یکی دو هفته تلاش و کوشش توأم با ناراحتی از این

مسأله عاطفی خلاص می شوید. سعی کنید دیگر دل خود را به این طوفان های زودگذر احساسی ندهید و همان گونه که به دستور دکتر یک داروی تلخ را می خورید و یا یک غذای خوشمزه را کنار می گذارید تا از نعمت سلامت برخوردار شوید؛ همان گونه اگر به دستورات خداوند و دین او عمل کنید به سلامت و آرامش روحی می رسید خداوند و دین او عمل کنید به سلامت و آرامش روحی می رسید و در این معامله با خدا ضرر نکرده اید و انشاءالله! خداوند هم در زندگی شما آن چه به صلاح شما است، برایتان مقدر خواهد فرمود.

سؤال 6: آیا نبودن کلمه ی عشق در قرآن دلیل بر این نیست که قرآن به عشق اهمیتی نمی دهد؟

جواب: درست است که کلمه «عشق» در قرآن نیامده اما در قرآن آیات معادل آن وجود دارد مانند (و الذین ءامنوا اشد حبا لله) (1) کسانی

1. بقره / 165.

که ایمان آوردند حب و محبت و علاقه ی شدیدتری به خداوند دارند (یحبهم و یحبونه) 1 (خدا) آنان را دوست دارد و آنان خدا را دوست دارند.

البته در روایات واژه ی عشق به دو گونه مطرح شده است:

1. نکوهش از عشق های مبتذل. امام صادق علیه السلام در پاسخ به سؤالی در باره ی عشق فرمودند:

«قلوب خلت عن ذکر الله فاذاقها الله حب غیره.» (2)

دل هایی که از یاد خدا خالی گردد خدا محبت غیر خود را به آن ها می چشاند.

در جایی دیگر می فرماید:

«من عشق فکتم و عف و مات شهیدا.» (3)

هر که عاشق شود، پس آن را پنهان دارد و عفت بورزد و بمیرد شهید مرده است.

2. تجلیل از عشق های متعالی: «افضل الناس من عشق العباده و عانقها.» (4)؛ (برترین بندگان خدا کسی است که به عبادت حق تعالی عشق بورزد و در عشق ورزی عبادت را در آغوش بگیرد و خود را به آغوش عبادت بسپارد.)

1. مائده / 54.

2. بحارالانوار، ج 70، ص 158.

3. شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج 20، ص 233.

4. مستدرک، ج 1، ص 120.

سؤال 7: یک دختر چگونه می تواند نظر کسی را که احتمال می دهد به او علاقه دارد درباره خود بداند؟

جواب: برای آگاهی از نظر نامبرده درباره ی شما بهتر است به طور غیر

مستقیم اقدام نمایید و از فرد واسطه ای تقاضا کنید نظر و دیدگاه او را درباره ی شما جویا شود.
البته باید واسطه متأهل و امین باشد و از جانب خودش پرس و جو کند و چنین وانمود کند که برای فراهم آوردن مقدمات ازدواج او تلاش می کند و در صورت آمادگی وی برای ازدواج شما را به او معرفی نموده و نظرش را درباره ی شما جویا شود. در نهایت مقدمات خواستگاری رسمی را فراهم کند؛ زیرا شأن و منزلت یک دختر ایجاب می کند که از طرف مرد تقاضا و اقدام برای ازدواج صورت گیرد و او آغاز گر باشد.
سؤال: اگر کسی مطمئن باشد گناهی نخواهد کرد، آیا باز هم لازم است روابط او با جنس مخالف محدود باشد؟
جواب: شما خوب می دانید جاذبه بین دو جنس مخالف زن و مرد بسیار زیاد است، مخصوصاً در سنین جوانی که این جاذبه و حساسیت در اوج خود می باشد؛ در نتیجه هر چند جوان بخواهد رعایت مسایل شرعی و عرفی را در دوستی با جنس مخالف بنماید، اما تمایلات نفسانی و وسوسه های شیطانی قوی تر از آن است که
انسان گرفتار خطرهای بزرگ نشود! به همین جهت عقل حکم می کند، انسان خود را در معرض خطری که بسیاری از خوش باوران را گرفتار کرده قرار ندهد. البته منظور ما این نیست که هیچ گونه ارتباطی نباشد، بلکه در حد عرف و شرع و احوال پرسی با فامیل ها و همسایگان و همکاران اشکال ندارد.
گرچه در همین موارد هرچه رعایت اختصار و احتیاط گردد، برای سلامت روح مناسب است.
سؤال 9: صحبت کردن دختران با پسران نامحرم از طریق شبکه ی اینترنت چه حکمی دارد؟
جواب: اگر مستلزم مفسده نباشد، اشکال ندارد.
سؤال 10: در اثر کمبود محبت در خانواده با پسری طرح دوستی ریخته ام. برای نجات از این مشکل مرا راهنمایی کنید؟
جواب: مدعیان عشق جز برای هوس بازی خود با کسی طرح مراوده نمی ریزند و اگر روزی هم خیال ازدواج داشته باشند به سراغ کسانی که قبلاً با آن ها مرتبط بوده اند، نخواهند رفت. پس از هم اکنون بیدار شوید و این فکر شیطانی را از فکر خود دور نمایید.
سؤال 11: آیا یک جوان هیچ وقت نباید کسی را دوست داشته باشد؟ مگر دوست داشتن جرم است؟
جواب: در پاسخ این سؤال ابتدا چند سؤال مطرح می شود:
1. آیا انسان با هرکسی که یک لبخند در خیابان به او بزند می تواند دوست شود؟

2. آیا با یک نگاه یا شنیدن یک جمله و یا دیدن یک چهره ی زیبا، انسان می تواند خود را درگیر یک علاقه کند؟
3. فکر می کنید افرادی که چشم و دل خود را در این گونه موارد کنترل می کنند، افرادی بی ذوق و بی احساس هستند و عشق را نمی فهمند و یا این که آن ها هم قلب و احساس دارند ولی نمی خواهند خود را درگیر یک علاقه و عشق خیابانی و آینده ی مبهم کنند؟ بنابراین، اسلام با دوست داشتن مخالف نیست. با از دست رفتن سرمایه ی حیا و عفاف مخالف است.
سؤال 12: چه اشکالی دارد که دختر و پسر دوستی عادی داشته باشند و مثلاً در درس خواندن به یکدیگر کمک کنند؟ چرا همیشه از جنبه های بد این دوستی ها صحبت می کنید؟
جواب: ما هیچ گاه این طور تصور نمی کنیم که هر صحبتی بین
دختر و پسر جنبه ی منفی و حرام دارد. ولی هنگامی که چیزی خطر دارد باید از آن پرهیز کنیم. روی لبه ی پرتگاه نباید راه رفت. حال ممکن است کسی این کار را انجام دهد و سقوط هم نکند، در آن صورت دلیل نمی شود که بگوییم روی لبه ی پرتگاه راه رفتن اشکالی ندارد و بی خطر است. دختر و پسر آن هم در سنین جوانی در این دوستی ها بسیار آسیب پذیر هستند. چون زمینه ی درونی و روحی آن ها آماده است و با کوچکترین برخورد ممکن است علاقه ای شدید بین آنها به وجود آید، که چون حساب شده و منطقی نبوده، ضربات روحی و عاطفی زیادی را تحمل کنند.
اسلام، قرار گرفتن زن و مرد نامحرم در مکان خلوتی که دیگری در آن راه ندارد، حرام کرده است. حال ممکن است که هزاران مورد پیش بیاید و هیچ گناهی انجام نگیرد، ولی برای اینکه انسان در معرض خطر نباشد باید حکم شرعی فوق را رعایت کند. حکم فوق برای این نیست که اسلام همه ی زنان و مردان را بد و خلاف کار می داند، بلکه می خواهد از احتمال بروز گناه و سقوط اخلاقی جلوگیری کند. دقیقاً به همین جهت است که ما باید از دوستی بین دختر و پسر با هر بهانه ای پرهیز کنیم و البته صحبت عادی دختر و پسری که فامیل و یا آشنای نزدیک هستند در حضور جمع اشکالی ندارد و یا این که یکی از نزدیکان یا آشنایان انسان در خانه و در کنار پدر و مادر به آموزش دهد، اشکالی ندارد.
منظور ما محیط های خصوصی و ارتباطات عاطفی است که به بهانه دوستی سالم بین دختر و پسر مطرح می گردد و سرآغاز مشکلات و سلب آسایش در دنیا و آخرت است. حتی در همان مورد فوق نیز هر گاه احساس کردید که هنگام درس خواندن و مباحثه ی علمی تمایلات خاص و علاقه ی عاطفی در شما ایجاد شده است؛ به نفعتان است که زودتر خود را کنار بکشید و خویشتن را گرفتار یک علاقه ی عاطفی نکنید. برای همین هم

سفارش شده است که افراد نامحرم برخورد با یکدیگر و صحبت و مذاکره را به حداقل لازم برساند؛ زیرا ضرر آن بیش از نفعش می باشد.

سؤال 13: آیا دوست داشتن کسی از دوره ی نوجوانی به خاطر ازدواج گناه است؟

جواب: اگر انسانی کسی را برای زندگی آینده اش در نظر بگیرد و ضمناً با او رفت و آمد و گفت و گوی خصوصی نداشته باشد، اشکال شرعی ندارد. چون به هر حال، در ذهن جوان این گونه مسایل خطور می کند. ولی دو نکته را در این مورد برایتان روشن می کنیم:

1. ممکن است این گونه علاقه ها به صحبت و رفت وآمد و دوستی بیانجامد که در آن صورت مسلّماً برای دو نفر نامحرم اشکال دارد.

2. بسیاری از این علاقه ها به ازدواج نمی انجامد و در حقیقت برای مدتی طولانی قلب جوان را گرفتار و رنجور می سازد و در نهایت به نتیجه هم نمی رسد. بنابراین، ما به دختران عزیز پیشنهاد می کنیم که سعی کنند از این گونه دلبستگی ها پیدا نکنند و یا اگر مختصر تمایلی به فردی داشتند تا موقعی که قضیه جدی نشده و مقدمات ازدواج فراهم نیست به آن علاقه پر و بال ندهند. در آن صورت اگر آن علاقه ی ابتدایی به ازدواج منجر شد، که چه بهتر و اگر نشد رنجی بیهوده گریبان طرفین نمی شود.

سؤال 1: آیا برای حجاب تاریخچه ی دقیقی وجود دارد؟
جواب: درک این معنا که قسمت هایی از بدن، باید پوشیده شود، از همان آغاز خلقت حضرت آدم، با او و همسر او بوده و آنان از برگ های بهشتی، پوششی برای خود درست کردند و همین درک فطری نسل بشر را واداشته تا خود را بپوشانند.
سؤال 2: فلسفه ی حجاب در اسلام چیست؟
جواب: فلسفه ی پوشش در مکتب اسلام چند چیز است. بعضی از آن ها جنبه ی روانی دارد و بعضی جنبه ی خانوادگی و بعضی دیگر جنبه ی اجتماعی و بعضی مربوط است به بالا بردن احترام زن و جلوگیری از ابتذال. در این جا به چند نمونه از آن ها اشاره می شود:
1. ارزش و احترام زن مسلمان در جامعه مساوی با عفت و حیا است و داشتن پوشش، او را محترم داشته، از نگاه های ناپاک و آلوده مصون
می دارد و مقامی ارزشمند و جایگاهی والا برای او به ارمغان می آورد.
2. حضور بانوان در محیط کار و فعالیت، همراه با پوشش مناسب، آن ها را از تعرض نامحرمان حفظ کرده و سبب می شود با امنیت و آرامش خاطر به انجام وظایف بپردازند. در فضایی که معاشرت زن و مرد آزاد باشد، فساد و بی بندوباری رشد کرده و به ضعف و رکود فعالیت های اجتماعی می انجامد.
اسلام می خواهد اجتماع مرکز کار و فعالیت باشد برخلاف سیستم غربی حاضر که می خواهد کار و فعالیت را با لذت جویی های جنسی همراه نماید. (1)
3. امنیت و آرامش روانی و مصونیت در برابر طمع ورزی های هوس بازان یکی دیگر از انگیزه های حجاب است. در صدر اسلام بعضی از زنان بی بند و بار بودند و نسبت به پوشش و حفظ حجاب اعتنا نمی کردند، خداوند حکیم دستور داد که زنان مؤمن و پاکدامن حجاب خود را کاملاً رعایت کنند تا بانوان با عفت و پاکدامن از زنان بدحجاب و آلوده مشخص گردند. وقتی زن کاملاً خود را بپوشاند و با پاکدامنی در جامعه ظاهر شود، دیگر چشم ها به طرف او خیره نخواهد شد و از خطرات در امان خواهد ماند. قرآن درباره ی پوشش کامل زنان می فرماید:
1. مسأله ی حجاب، شهید مطهری، ص 77.
(ذلک ادنی ان یعرفن فلا یوذین) (1)
حجاب خود را به طور کامل رعایت کنید تا به خوبی شناخته شوید و کسی بهانه ی مزاحمت و اذیت پیدا نکند.

اکنون باید دید چه عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثر است:
1. حدود و میزان پوشش، بدون شک هر اندازه بدن زن بیشتر پوشیده باشد، نقش نیرومندتری در دورسازی دیده گان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را هم چنان که در روایات آمده است، تیرهای زهرآلود شیطان بدانیم؛ پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می ماند. برعکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد، تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. از این رو، علما و بزرگان دین، چادر را حجاب برتر شناخته اند؛ زیرا با وجود شرایط دیگر، چادر بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را فراهم می آورد.
2. کیفیت پوشش، ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس، خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد. بدون شک لباس های نازک و تنگ و بدن نما فرودگاه نگاه های مسموم شیطانی و موجب خیره
1. احزاب / 59.
شدن چشم های آلوده و به فساد کشاننده ی جامعه است. در مقابل لباس های غیر بدن نما دیده ها را از خود دور می سازد و سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند.
3. رنگ پوشش، تردیدی نیست که برخی از رنگ ها دیده ها را خیره می سازد و پاره ای دیگر، نگاه ها را از خود دور می سازد. اکنون سؤال می شود که کدام یک از این دو برای تأمین حجاب واقعی و بر نیفروختن آتش شهوت مفیدتر است. رنگ سیاه، رنگی است که زنان باحجاب آن را برگزیده اند.
4. شیوه های رفتاری، طرز صحبت و چگونگی راه رفتن نیز بخشی از حجاب به معنای وسیع کلمه است. حفظ وقار و متانت هم همان نقشی را دارد که پوشش زن دارد و عدم رعایت آن نیز برآیندی چون برهنگی را در پی دارد از این رو، قرآن یکی از صفات خوب زنان مؤمن را حیا و وقار می داند.
سؤال 3: آیا پوشیدن مانتو و شلواری که حجم بدن و یا برجستگی های آن در مقابل نامحرم پیدا است، جایز است؟
جواب: از جهت حجاب و ستر کافی است، ولی چنان چه پیدا بودن حجم یا برجستگی های بدن باعث مفسده باشد، باید بپوشاند. (1)
1. احکام روابط زن و مرد، سید مسعود معصومی، ص 77.
سؤال 4: چرا خواستگار دختران بدحجاب بیشتر از افراد باحجاب است؟
جواب: اولاً همیشه چنین نیست که خواستگار دختران بدحجاب بیشتر باشد؛ ثانیاً خواستگار زیاد هرگز دلیل بر خوب بودن افراد نمی شود چه بسا افرادی که خواستگاران زیادی داشته اند و سرانجام همسر مناسبی

نصیبشان نشده است.
قرآن می فرماید: بسا شما چیزی را دوست ندارید، ولی خیر شما در آن قرار دارد و بسا چیزی را دوست دارید، ولی برای شما شر باشد از کجا معلوم آن که با بدحجابی و دلربایی خواستگاران زیادی را برای خود جذب نموده در واقع برای او شر نباشد.
خداوند برای بندگان مؤمن و پاکدامن افرادی متناسب با آن ها قرار داده است چنان که قرآن می فرماید: افراد پاکیزه برای افراد پاکیزه است و افراد خبیث برای افراد خبیث، بنابراین نباید نگران بود؛ ثالثاً گاهی خواستگاران زیادی برخی از دختران مربوط به شرایط خانوادگی و اجتماعی و امتیازات فردی آن ها میشود نه به خاطر بدی حجاب آنان.
بنابراین، می توان با کسب امتیازات و صلاحیت های فردی موقعیت های بهتری را به دست آورد.
آخرین و مهم ترین نکته این است که در تمام مراحل زندگی خدا را
فراموش نکنید و به او توکل کنید؛ چرا که سبب ساز اصلی او است و همواره امید به لطف و رحمت او داشته باشید.
سؤال 5: پوشیدن لباس در رنگ های زننده و جلب توجه کننده در محیط هایی که نامحرم هست، چه حکمی دارد؟
جواب: با فرض مهیج بودن حرام است. (1)
سؤال 6: بیرون گذاشتن موی سر از چادر و یا روسری از سوی خانم ها در انظار عمومی و در دید نامحرمان چه صورتی دارد؟
جواب: حرام است. (2)
سؤال 7: چرا مقدار پوشش بدن زنان باید بیشتر از پوشش مردان باشد؟
جواب: تحقیقات علمی درباره ی تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی حساس تر از زنان می باشند.
تجربه های علمی نشان می دهد که آن اندازه که مرد از نگاه کردن به
1. همان، ص 80.
2. جامع الاحکام آیت الله صافی، ج 165.
تن و اندام زن تحریک می شود، زن از مشاهده مرد تحریک نمی شود. (1)
در روانشناسی جنسی نیز ثابت شده است که تمامی سطح بدن زن برای مرد محرک است اما در زنان چنین نیست. (2)
دین مقدس اسلام نیز متناسب با ویژگی ها و تفاوت های تکوینی زن و مرد، احکام و تعالیم نورانی خود را تشریع کرده است. مثلاً برای حفاظت مردان از مفاسد ناشی از حساسیت بیشتر آنان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز؛ آن ها را به مراقبت و کنترل بیشتر چشم در مواجهه با نامحرم مأمور کرده است. در حدیثی از امام رضا علیه السلام نقل شده

است:
«حرم النظر الی شعور النساء لما من تهییج الرجال» (3)
خداوند نگاه کردن به موهای زنان را حرام کرده؛ زیرا نگاه شهوت انگیز مردان باعث تهییج جنسی و فساد می شود.
و لذا خداوند آن ها را به حجاب و پوشش بیشتر در مواجهه با مردان نامحرم دستور داده است و طبق فتوای مراجع تقلید، زنان باید
1. تفاوت های زن و مرد از نظر فیزیولوژی و روانشناسی، دکتر محمود بهزاد، مجله ی نگین، ش 134، تیر ماه 1355.
2. فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل، ص63.
3. وسائل الشیعه، ج14، ص 140؛ حجاب شناسی، حسین مهدی زاده، مرکز مطالعات حوزه ی علمیه ی قم.
در مقابل نامحرم همه ی بدن به استثنای وجه و کفین (1) را بپوشانند، ولی این مقدار پوشش برای مردان واجب نیست و به عبارت دیگر علت این که دستور پوشش کامل اختصاص به زنان یافته است این است که میل به خودنمایی و خودآرایی مخصوص زنان است. از نظر تصاحب قلب ها، دل مرد شکار است و زن شکارچی، هم چنان که از نظر تصاحب جسم و تن، زن شکار است و مرد شکارچی. میل زن به خودآرایی از نوع حس شکارچی گری او ناشی می شود. در هیچ جای دنیا سابقه ندارد که مردان لباس های بدن نما بپوشند و آرایش های تحریک آمیز انجام دهند، بلکه این زنان هستند که به حکم طبیعت خاص خود می خواهند دلبری کنند و مردان را دلباخته و در دام علاقه ی به خود اسیر نمایند. لذا انحراف برهنگی از انحراف های مخصوص زنان است و دستور پوشش هم برای آنان مقرر گردیده است. (2)
سؤال 8: رفت و آمد و صحبت کردن با فامیل هایی که حجاب را رعایت نمی کنند، چه حکمی دارد؟
جواب: رفت و آمد با چنین فامیل ها در حد صله ی ارحام اگر موجب به گناه افتادن انسان نشود، مانعی ندارد.
1. به گِردی صورت «وجه» و مچ دست ها را «کفین» گویند.
2. مسأله ی حجاب، شهید مطهری، ص 85.
سؤال 9: آیا در صورت بی حجابی ارحام و خویشاوندان و عدم وجود شرایط نهی از منکر، باز هم صله ی رحم واجب است؟
جواب: در صورتی که سبب امضای اعمال آن ها نشود، باید صله ی رحم را به جا آورد و تا آن جا که ممکن است با زبان خوش امر به معروف و نهی از منکر کرد. (1)
سؤال 10: آیا بهتر نیست حجاب در کشور ما اختیاری باشد نه اجباری؟
جواب: برخی از دستورات را ولو از روی اجبار هم شده باید به اجرا

گذاشت و نمی توان تنها به عقیده و میل مردم اکتفا کرد. اگر چنین باشد، لحظه ای فکر کنید چه قدر از مردم حاضرند با میل و رغبت و از روی اعتقاد از رشوه گرفتن، شراب خوردن و ربا گرفتن احتراز نمایند. در هر کشور یک سلسله دستوراتی است که به اجبار به اجرا می گذارند و نمی توان انتظار داشت همه ی مردم با میل و رغبت خویش وظایف خود را انجام دهند.

سؤال 11: آیا پوشش چادر مشکی در حال نماز و غیر آن کراهت دارد؟

جواب: چادر مشکی در حکم عبا است و از نظر مراجع تقلید کراهت ندارد. (2)

1. احکام بانوان، آیت الله مکارم، ص 247، س 892.

2. استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج 1، ص 50، س 119.

سؤال 12: من فکر می کنم هنگامی که با حجاب کامل به خیابان می رویم مورد توجه واقع نمی شویم. پاسخ شما در این مورد چیست؟

جواب: مورد توجه واقع شدن را ابتدا باید توضیح داد و تفسیر کرد. سپس جواب سؤال شما خود به خود داده می شود. وقتی کسی با چادر و به هر حال، حجاب کامل اسلامی و رفتار صحیح در اجتماع ظاهر می شود، افرادی که قصد چشم چرانی و بی بندوباری دارند، از او قطع امید می کنند. یعنی از رفتار او در می یابند که نمی توانند طمعی در او داشته باشند. بنابراین، ناامید شده و این حالت خود را با سردی رفتار، بی اعتنایی، بی احترامی و چه بسا حرف های ناپسند نشان می دهند. در عوض افرادی که سلامت اجتماع را دوست دارند و برای زن شخصیت واقعی قایل هستند، هنگامی که به زنان مؤمن و باحجاب و باشخصیت می رسند نسبت به آن ها احترام و تکریم می کنند.

بله اگر مورد توجه واقع شدن و به اصطلاح تحویل گرفتن در این باشد که کسی بتواند بی پروا صحبت، گفت و گو و خنده داشته باشد، حرف شما صحیح است؛ چون که شخصیت واقعی را برای زنان باحجاب در اجتماع قایل می شوند و می دانند آن ها هستند که در پوششی از هیبت و وقار قرار دارند و نمی توان به حریم آنان راه یافت.

بنابراین، انسان برای رضایت مخلوق ضعیف که هیچ قدرتی در رساندن خیر و شر به ما ندارد نباید رضایت خداوند و دستورات او را

نادیده بگیرد. شما مطمئن باشید دستورات شرعی علاوه بر سعادت آخرت در دنیا نیز مایه ی خیر و خوشبختی می باشد. از هیاهوی فرهنگ پوچ و فاسد غربی نهراسید و عزت و سربلندی خود را در اطاعت از دستورات پروردگار محبوبتان جست وجو کنید.

سؤال 13: اگر انسان حجاب کامل را رعایت کند ولی شبیه گروه های بی بندوبار لباس بپوشد و به اصطلاح طبق مُد آن ها رفتار کند، ولی کارهای

مثل آن ها را نداشته باشد، آیا گناه دارد و در پوشش چه نکته هایی را باید رعایت نمود؟
جواب: انسان و مخصوصاً جوان دوست دارد که در اجتماع به شکلی ظاهر شود که خویشایند و آراسته باشد. بنابراین، اگر یک مد خوب و زیبا را الگو قرار دهید که در آن معصیت و خلافی نباشد اشکالی ندارد. ولی ذکر چند نکته لازم است:
1. در روایات به ما سفارش شده است که لباس اهل معصیت را نپوشیم؛ زیرا در آن صورت خود را شبیه آن ها کرده ایم و این کار ترویج گناه و اهل آن می باشد.
2. باید این گروه ها را عمیقاً بشناسیم و وقتی فهمیدیم که آن ها افکار و رفتار بد و زننده ای دارند خود به خود از آن ها و نوع لباس پوشیدنشان بی زار می شویم. فرض کنید رسم بر این باشد که افراد
معتاد به مواد مخدر یک گل طلایی روی یقه ی لباسشان بزنند، چون شما از کار آن ها متنفرید هرگز گل طلایی را هر چه قدر هم که زیبا باشد، روی لباستان نخواهید زد. اگر شما به عمق کار و مرام این گونه گروه ها پی ببرید، هیچ گاه دوست نخواهید داشت حتی به طور ظاهری هم که شده مثل آن ها لباس بپوشید.
اکنون به قسمت انتهایی سؤال می پردازیم و آن این که لباس مطلوب چگونه است؟ پاسخ این است که علاوه بر نکات فوق باید به سه موضوع دیگر نیز توجه کنیم که عقلاً و شرعاً نیز برای ما مورد قبول است.
1. باید پوشیدن لباس شیک و زیبا همراه با حجاب شرعی باشد و به اصطلاح چه دختر و چه پسر نباید از جذابیت های خود برای جلب توجه نامحرم استفاده کنند که این کار مطمئناً گناه است.
2. در لباس و پوشش اسراف و زیاده روی نداشته باشیم؛ زیرا هر روز یک مد جدید به بازار می آید و اگر ما بخواهیم پیرو آن باشیم هزینه ی سنگین آن به خانواده تحمیل می شود و آن ها به رنج و عذاب می افتند و در حقیقت به دست خودمان کانون خانواده را با مشکل رو به رو کرده ایم و این مشکلات به نوعی به خودمان بر می گردد و صدمه می زند.
3. در پوشیدن لباس زیبا و شیک زیاده روی نکنید که موجب حسرت
دیگران شوید، در آن صورت به جای اینکه در دل ها جا باز کنید نسبت به شما بدبین شده و حسادت می ورزند و از شما فاصله می گیرند. چه فایده ای دارد که یک نفر در یک مجلس چنان ظاهر شود که همه دوستان و هم سن های او آه بکشند و حسرت بخورند. اصولاً این برای انسان ضعف است که زیبایی خود را فقط در آرایش و لباس ببیند. بلکه انسان زیبایی های روحی بسیاری دارد که نباید از آن ها غافل شود. ساده پوشی، حیا، تواضع و اخلاق خوب، زیبایی روح شما هستند که شما را در پیشگاه خدا و

مردم، عزیز می کنند.
سؤال 14: آیا حجاب از ضروریات اسلام است؟
جواب: اصل حجاب از دیدگاه علما و مراجع تقلید از ضروریات است و منکر آن، حکم منکر ضروریات را دارد. (1)
سؤال 15: دل باید پاک باشد و گرنه زنان بسیاری هستند که در میان چادر خود را پیچیده اند و شایسته نیستند.
جواب: ما انکار نمی کنیم که بسیاری از زنانی که پوشش اسلامی ندارند، پاکدامن هستند و به عکس زنانی هم هستند که با این که چادری هستند، ناپاک می باشند، ولی وجود چنین افرادی دلیل بر
1. استفتائات امام خمینی رحمه الله.
جواز بی حجابی نخواهد شد. همان زنان پاکدامن اگر پوشش اسلامی نداشته باشند، نقش مؤثری در فساد جامعه دارند؛ زیرا اگر آن ها خود را پاک نگه بدارند، چشمان جوانان را نمی توانند پاک نگه دارند.
بنابراین، باید برای پاکی اجتماع نیز کوشا باشند و در مورد زنان چادری آلوده دامن، باید گفت که این ها در حقیقت ناپاکند و چادر را به عنوان پوششی به گناهان خود قرار داده اند و نباید مسأله ی آن ها را با نقش پوشش اسلامی در حفظ عفت اجتماعی خلط کرد.
سؤال 16: آیا در قرآن آیه ای در زمینه ی حجاب و پوشش بانوان وجود دارد؟
جواب: قرآن در دو سوره ی احزاب و سوره ی نور، آیاتی در زمینه ی حجاب و پوشش اسلامی بانوان دارد. (1)
سؤال 17: چرا حجاب و بعضی محدودیت ها فقط برای زنان است و برای مردها وجود ندارد؟
جواب: اگر با عینک بدبینی به احکام شرعی نگاه کنیم همه ی آن ها را به عنوان محدودیت تلقی می کنیم. مثلاً نماز صبح برای مسلمانان به نوعی محدودیت محسوب می شود، چون حتماً باید از خواب ناز
1. ر،ک: احزاب / 58؛ نور / 30.
سحرگاهی بلند شوند. ماه رمضان محدودیت است، چون باید روزه بگیرند و رنج گرسنگی و تشنگی را تحمل کنند. در صورتی که اگر با عینک خوش بینی به احکام الهی نگاه کنیم در دستورات خداوند که از همه برای ما دلسوزتر است، محدودیت نمی بینیم بلکه در آن ها حکمت و فایده و دلیل می بینیم، بنابراین، اولین نکته در احکام این است که انجام آن ها برای خداوند هیچ سودی ندارد و او بی نیاز از عبادت و اطاعت ما است و این دستورات فقط به درد خود ما می خورد. اکنون پس از مقدمات فوق می پردازیم به سؤال شما: خداوند مرد و زن را براساس وظایف مختلف آفریده، یکی را برای افشاندن بذر محبت در خانه خلق کرده است. به مرد،

صلابت، استحکام و ایستادگی و به زن ظرافت و نرمش داده است و متناسب با خلقت هر کدام برایشان تکلیف جداگانه ای معین کرده است. حجاب اسلامی را برای حفاظت زن از دید نامحرم قرار داده تا هم جامعه گرفتار تحریک و تهییج نشود و هم برای خودِ زن مزاحمت فراهم نشود و بساط خانواده از هم نپاشد.

البته مرد هم نمی تواند با پوشش نامناسب در جامعه حاضر شود ولی به هر حال، در این مورد آزادتر است. خداوند خالق ما است و به تمام نکات روحی و روانی زن و مرد عالم است. در زن جذابیت هایی
است که در مرد نیست و عدم رعایت حجاب توسط زن در جامعه بسیار تأثیر منفی دارد، در حالی که، در مورد مرد این طور نیست.

سؤال 18: آیا حجاب فقط چادر است؟ میزان حجاب کامل چیست؟

جواب: حجاب فقط چادر نیست. البته چادر یکی از کامل ترین حجاب ها است و اگر خانمی درست از آن استفاده کند وقار و هیبت خاصی می یابد که هم خود او را بهتر حفظ می کند و هم جامعه آرامش بیشتری پیدا می کند. ولی اختیار با شما است که چادر و یا مانتو و روسری را انتخاب کنید. اما در مورد حداقل حجاب کامل اسلامی اگر چند نکته ذیل رعایت شود، از نظر شرعی صحیح است:

1. لباس و پوششی باشد که همه ی بدن به جز گردی صورت و مچ دست ها را بپوشاند.
2. لباس آن قدر نازک نباشد که بدن پیدا شود.
3. لباس آن قدر تنگ نباشد که به بدن بچسبد و حجم آن را نشان دهد.

در پایان این پاسخ ذکر دو نکته برای حجاب کامل اسلامی لازم است: اولاً این که رنگ و فرم لباس به نحوی نباشد که در خیابان جلب توجه کند؛ یعنی ممکن است که شما موارد مذکور را رعایت کنید، ولی رنگ و لباس شما جلب توجه کند و یا فرمی داشته باشد که
به جای این که شما را از نگاه های آلوده حفظ کند همه ی نگاه ها را متوجه شما کند و مسلم است که این کار مورد رضای خداوند نیست. ثانیاً این درست است که اگر گردی صورت پوشیده نشود اشکال ندارد، ولی نباید همراه با آرایش و زیبا کردن چهره باشد که آن هم به جای محفوظ داشتن شما و آرامش جامعه، باعث می شود که نگاه های نامحرمان به شما جلب شود و خدای ناکرده خشم خداوند را برای خود فراهم کنید.

سؤال 19: پوشیدن لباس های مبتذل، یا لباس های تنگ و مهیج، یا مدل هایی که موجب ترویج فرهنگ غربی است، چه حکمی دارد؟

جواب: پوشیدن این گونه لباس ها اشکال دارد و بر دختران و زنان مسلمان لازم است موازین عفت اسلامی را که مایه ی سعادت دنیا و

آخرت آن ها نیز می باشد، رعایت نمایند. (1)

1. احکام بانوان، آیت الله مکارم، ص 173، س 601.

سؤال 1: آیا دختر و پسر می توانند در مورد ازدواج با همدیگر صحبت کنند؟
جواب: اگر منظور از صحبت در مورد ازدواج آن است که در صدد شناخت همدیگر هستند تا بعد از آن، در مورد ازدواج و یا عدم آن تصمیم بگیرند. در این صورت قبل از صحبت رو در رو و مستقیم باید در صدد کسب آگاهی غیر مستقیم برآیند و در مرحله ی پایانی و تکمیلی اطلاعات به گفت و گوی مستقیم با حضور و قضاوت دیگران اقدام کنند، چون هدف شناخت است نه ارتباط احساسی و عاطفی.
باید دقت شود که محور سخن شناخت یکدیگر باشد، آن هم شناخت از میزان سواد و سطح اطلاعات یکدیگر، از نوع نگرش همدیگر، شناخت میزان پایبندی به ارزش ها و... نه ابراز علاقه و احساسات.
سؤال 2: دوستی ها و روابط قبل از ازدواج چه حکمی دارد؟
جواب: شکی نیست که هدف بیشتر جوانان به ویژه دختران در برقراری ارتباط با جنس مخالف ازدواج بوده و در آرزوی یافتن همدمی صادق برای زندگی مشترک می باشند. این دسته از جوانان باید بدانند که ازدواج باید با دیدی باز و شناختی کامل از روحیات و اخلاق و سلیقه های یکدیگر صورت پذیرد تا دختر و پسر به اتحاد و یکرنگی هر چه بیشتر رسیده و در فراز و نشیب زندگی، یار و یاور هم باشند و به کمک عشق و محبت راستین در برابر مشکلات مقاومت نمایند. اما چه شناختی برای ازدواج لازم است و چگونگی می توان به خصوصیات واقعی طرف مقابل پی برد و از زوایای مخفی اندیشه و روحیات و اخلاق او سر درآورد؟ آیا به صرف اظهار محبت به روش های گوناگون می توان به همه ی این ها پی برد. آیا دختر و پسری که غرق در احساسات و غرایز بوده، همه چیز را با خوش بینی و حسن نیت می بینید، می توانند به شناخت لازم برسند.
دوستی ها و روابط قبل از ازدواج، شناخت لازم را برای زندگی تأمین نمی کند. بلکه شناخت، سطحی و کاملاً عاطفی و احساسی است.
برای ازدواج باید معیارها و ملاک های اساسی هم چون ایمان، دین داری، اصالت و شرافت خانوادگی، اخلاق نیک، حسن معاشرت همسانی و کفو بودن در مسائل فرهنگی خانوادگی و اقتصادی و... را در نظر گرفت در حالی که در دوستی های قبل از ازدواج چنین مسایلی برای جوانان مطرح نیست.
سؤال 3: معیارهای همسر خوب برای دختران چیست؟
جواب: در اسلام، همسر خوب علاوه بر مسلمان و هم مذهب بودن باید

دارای شرایط ذیل باشد:
الف. با تقوا و متدین باشد. (1)
شخصی با امام حسن علیه السلام درباره ی ازدواج دخترش مشورت کرد که چه همسری برایش اختیار کند. حضرت فرمود: او را به همسری شخصی متدین و باتقوا درآور؛ زیرا اگر او را دوست بدارد، گرامی اش خواهد داشت و اگر دوستش نداشته باشد (چون متدین است) به او ظلم نمی کند. (2)
ب. اخلاق خوب داشته باشد. (3)
آن چه زندگی را شیرین می کند، اخلاق خوب است یعنی مرد همسرش را درک کرده و روحیات او را بشناسد. خوش برخورد، مهربان، باگذشت و... باشد.
1. تحریر الوسیله، ج 2، باب نکاح، م2.
2. میزان الحکمه، ج 4،ص 281.
3. همان، م 4.
شخصی به نام حسین بشار می گوید: به امام رضا علیه السلام نوشتم که یکی از بستگانم برای خواستگاری دخترم نزد من آمده است، ولی اخلاق خوبی ندارد (چه کنم؟) حضرت فرمود: اگر اخلاقش خوب نیست به او زن مده. (1)
ج. امین باشد.
د. از نظر مالی قدرت بر نفقه و اداره ی زندگی داشته باشد.
امام صادق علیه السلام فرمود: همسر هم شأن و شایسته آن است که عفیف بوده و قدرت بر نفقه داشته باشد. (2)
ه. اصالت خانوادگی داشته باشد.
پیامبر اکرم صل الله علیه و آله و سلم فرمود: از خانواده های شایسته و با اصالت همسر انتخاب کنید؛ زیرا اخلاق پدر و مادر و اجداد به فرزندان منتقل می شود. (3)
سؤال 4: میزان ولایت ولیّ دختر بر او چه قدر است؟
جواب: دختر بالغ عاقل رشیده همانند پسر عاقل بالغ رشید است؛ زیرا وقتی انسان به سن بلوغ رسید و رشید هم بود صاحب اختیار خویش است قرآن کریم می فرماید:
1. مرآت العقول، ج 20، ص 418.
2. بحارالانوار، ج 103، ص 372.
3. لثالی الاخبار، ج 3، ص 218.
(و ابتلوا الیتمی حتی اذا بلغوا النکاح فان ءانستم منهم رشدا فادفعوا الیهم امولهم) (1)
و یتیمان را بیازمایید تا وقتی در ازدواج دختر باکره، برای او نوعی مصونیت

از فریب و نیرنگ مکاران محسوب می شود. به همین دلیل برای ازدواج غیر باکره نیازی به اذن پدر نیست. البته ولیّ دختر باکره در ازدواج او ولایت کامل ندارد و نمی تواند بدون رضایت دختر، او را به ازدواج کسی در بیاورد.

سؤال 5: چرا شرط اذن پدر منحصر به دختر است و شامل پسر نمی شود؟

جواب: زیرا پسر چون بیشتر با زندگی اجتماعی سروکار دارد، تجربه ی بیشتری در امر ازدواج و فهم واقعیات زناشویی می اندوزد و از طرفی دیگر اگر در ازدواج فریب بخورد می تواند همسرش را طلاق دهد، در حالی که اسلام حق طلاق را برای زن قرار نداده است.

از این رو، دختر باید در انتخاب خویش دقت و احتیاط بیشتری

1. نساء / 6.

بنماید تا مبادا در وضعی قرار گیرد که نتواند به راحتی از آن رهایی یابد. (1)

سؤال 6: آیا دختر می تواند پیش از ازدواج با پسر به بهانه ی این که شاید در آینده همسر او شود، طرح دوستی بریزد؟

جواب: قرآن در دو جا به طور سربسته به این مسأله اشاره کرده است. در یک جا می فرماید: (ولا متخذی اخدان) 2 و در جایی دیگر می فرماید: (ولا متخذت اخدان) (3).

در آیه ی اول به مردان اشاره می کند که در پنهانی با زنان و دختران دوست نشوند و در آیه ی دوم از دوستی پنهانی زنان با مردان نکوهش می کند.

سؤال 7: آیا رفتن به کلاس قرآن استادی که دوست دارم با او ازدواج کنم، گناه است؟

جواب: قبل از پاسخ به پرسش فوق توجه به دو نکته لازم است:

1. ازدواج امری مهم و حیاتی و سرنوشت ساز است و باید در انتخاب همسرصالح و شایسته دقت بیشتری داشت.

1. دنیای جوان، علامه سید محمد حسین فضل الله، ص 211، بوستان کتاب قم.

2. و نه دوست پنهانی گیرند (مائده / 25).

3. و نه دوست بگیرند (نساء / 25).

بنابراین، توصیه می شود با مطالعه و مشورت با افراد باتجربه شناخت بهتر و عمیق تری از ملاک ها و معیارها و شرایط، آداب و رسوم ازدواج پیدا کنید.

2. نمی توان به صفات ظاهری و بعضی عناوین افراد اکتفا نمود. باید تمام ویژگی های فردی و اجتماعی او را به عنوان یک همسر و شریک زندگی،

پدری لایق برای فرزندان آینده کاملاً بررسی کنید؛ زیرا ممکن است فردی استاد خوبی باشد، ولی همسر شایسته ای نباشد. لازم است با تحقیق بیشتر و مشورت با خانواده و بزرگان فامیل، موضوع را دقیق تر بررسی کنید.
و پاسخ سؤال فوق این است که اگر شرکت در کلاس با پوشش کافی باشد و کلاس بهانه ای برای گفت و گوی زاید قبل یا بعد از کلاس نباشد، مانعی ندارد.
سؤال 8: ازدواج با فامیل چه حکمی دارد؟
جواب: آیت الله فاضل لنکرانی در پاسخ به سؤال فوق می فرماید: در رابطه با ازدواج فامیل بین علما دو نظر و دیدگاه وجود دارد:
1. دیدگاه مرحوم شهید ثانی در کتاب مسالک با استناد به روایتی که از پیامبر صل الله علیه و آله و سلم نقل شده که فرموده اند:
«لا تنکحوا القرابه القریبه فان الولد یخرج ضاویا.»
با خویشان نزدیک ازدواج نکنید، چون بچه نحیف و لاغر متولد می شود.
2. دیدگاه دیگر در کتاب حدائق یوسف بحرانی، ج 23، ص 17 آمده است که ازدواج با خویشاوندان مستحب است به خاطر صله ی رحم و شهید ثانی در کتاب قواعد همین را اختیار کرده است و در جمع بندی می فرماید: در رابطه با ازدواج با فامیل روایت معتبری وجود ندارد. (1)
و از نظر علمی نیز دانشمندان می گویند هیچ دلیل بیولوژیکی برای ممانعت از ازدواج خویشاوندی وجود ندارد. دکتر ارنو ماتولسکی، استاد علوم ژنتیکی در دانشگاه واشنگتن می گوید: هر چند احتمال این که دو درصد نوزادان با مشکل رو به رو شوند وجود دارد، اما این درصد آن قدر زیاد نیست که خویشاوندان را از ازدواج و داشتن اولاد منصرف نماید و می توان با آزمایش های ژنتیکی مشکلات ازدواج فامیلی را برطرف نمود. (2)
سؤال 9: برای باز شدن بخت چه باید کرد؟
جواب: عوامل بسیاری در بسته شدن بخت برخی از دختران جوان وجود دارد هم چون شرایط خانواده، شرایط روحی و جسمی

1. جامع المسایل آیت الله فاضل، ج 1، ص 445، س 1575.
2. جمهوری اسلام، 18/1/81.

دختر، شرایط اجتماعی، معیار و ملاک های سخت برای ازدواج و... اما بسیاری از مردم به دنبال عوامل موهومی چون سحر و جادو و طلسم و... هستند در حالی که گاهی معیارها ملاک های خانواده ها موجب بسته شدن بخت دخترانشان است و برای حل مشکل چند راه وجود دارد:
1. پایین آوردن سطح توقعات و سخت نگرفتن شرایط ازدواج.
2. استفاده از واسطه ی دلسوز و مورد اعتماد، در جهت معرفی آنان به افراد صالح و شایسته ای که درصدد ازدواج هستند.

3. کسب شایستگی های لازم در زمینه های اخلاقی، اجتماعی مهارت های زندگی و...

دخترانی که امتیازات ویژه ای در جامعه ی خود کسب کرده اند هم چون دختران حافظ قرآن، متخصص، هنرمند و... نسبت به دختران سبک، ولگرد و بی هنر خواهان بیشتری دارند.

4. خواندن نماز امام زمان علیه السلام، به ویژه شب های چهارشنبه در مسجد جمکران. (1)

5. خواندن نماز جعفر طیار. (2)

6. نماز استغاثه به حضرت زهرا علیهاالسلام. (3)

1. مفاتیح الجنان، شیخ عباس قمی، ص 92 و 93.

2. همان.

3. همان، ص 471.

7. ختم صلوات. به تجربه ثابت شده است که ختم صلوات (چهارده هزار صلوات هدیه به ارواح چهارده معصوم علیهم السلام) نقش مناسبی در رفع گرفتاری ها دارد. (1) بدین نحو که هر هزار صلواتی را که تمام می کند به ترتیب به یکی از چهارده معصوم علیهم السلام هدیه نماید.

8. استمرار در خواندن زیارت عاشورا با دعای علقمه نیز برای طلب حاجات بسیار مؤثر است. (2)

سؤال 10: آیا ازدواج موقت با دختری که بکارتش از راه غیر شوهر کردن از بین رفته است، نیاز به اذن پدر دارد؟

جواب: بلی، اذن پدر یا جد پدری لازم است. (3)

سؤال 11: چرا دختران نمی توانند به خواستگاری پسران بروند؟

جواب: دختران بر اساس ساختار روحی شان به انتخاب شدن گرایش دارند و این گرایش در وجودشان باعث می شود اگر در انتخاب شریک زندگی خود اقدام به انتخاب و گزینش کنند و به فردی خاص پیشنهاد ابتدایی دهند، ولی با پاسخ سرد یا منفی طرف مقابل رو به رو

1. کلیات مفاتیح الجنان، ص 58. البته در کتاب مورد نظر چندین نوع ختم صلوات نقل شده است.

2. در کتاب هایی که به آثار و برکات زیارت عاشورا اشاره شده است، خاطرات بسیاری در رابطه با رفع مشکلات ازدواج به واسطه ی استمرار خواندن آن نقل گردیده است.

3. عروه الوثقی، ج 2، ص 7، م 2.

شوند، چه بسا برایشان بسیار شکننده باشد و تمام غرور و لطافت زن بودنشان زیر پا گذاشته شود و احساس کنند که قابلیت «محبوب واقع شدن» را ندارند.

در حالی که این احساس از نیازهای واقعی هر جوانی و به خصوص هر

دختر جوانی است؛ زیرا همان که دست تکوین و نظام آفرینش «محبت ورزیدن به دیگری» را در نهاد هر انسانی به ودیعه گذاشته همین طور «مورد محبت دیگری واقع شدن» را نیز در درون هر فردی به عنوان یک نیاز واقعی قرار داده است. در مسیر رشد و کمال باید به هر دو طرف این نیاز، پاسخ مثبت و صحیح داده شود و اگر به طور صحیح و مناسب تأمین و ارضا نشود، در روند رشد شخصیت فرد خلل ایجاد می گردد.
در دوران جوانی و زمانی که این نیاز از طریق جنس مخالف باید ارضا و تأمین شود، به خاطر لطافت و حساسیت بیشتری که در جنس مؤنث وجود دارد، تقاضا و پیشنهاد ازدواج از ناحیه ی مرد آغاز می شود تا احساس محبوب واقع شدن زن تجلی و تبلور بیشتری پیدا کند. طبیعی است این روش با ساختار وجودی زن تناسب بیشتری دارد و پاسخ منفی زن به مرد نمی تواند اثر نامطلوب و شکننده ای در روحیه ی مرد داشته باشد. همان طور که شما این ویژگی را می توانید به عیان در مردان مشاهده کنید. حال اگر قضیه برعکس باشد، تأثیر
عمیق منفی آن بسیار زیاد است و اگر با پاسخ منفی مرد مواجه شوید، عزت و کرامت زن بودنش پایمال می گردد و ممکن است ضربه ی روحی محکمی بخورد که چه بسا قابل جبران نباشد و یا حداقل تعادل روحی اش به هم بخورد.
بنابراین، انتخاب شدن زن با ویژگی ها و خصوصیات تکوینی و روحی و روانی زن متناسب تر است. (1)
علاوه بر آن چه ذکر شد بر فرض مردی به انتخاب دختری پاسخ مثبت داد و دختر به صورت ظاهر به مراد خود رسید، مشکل دیگری برای او مطرح است و آن این که در چالش ها و مشکلات زندگی همواره مورد طعن و زخم زبان همسر و خانواده او قرار می گیرد که ما تو را نمی خواستیم، تو با دلربایی و محبت خود را به ما تحمیل کردی، در حالی که اگر ازدواج با انتخاب و خواستگاری مرد صورت گیرد همواره او بر شوهرش منت دارد.
سؤال 12: چرا مرد می تواند چهار زن بگیرد، ولی برای زن چنین حقی وجود ندارد؟
جواب: علت این که مرد می تواند چهار زن بگیرد، ولی زن

1. ماهنامه پرسمان، سال سوم، ش 15، ص 30؛ نظام حقوق زن در اسلام، شهید مطهری، ص 15.

نمی تواند بیش از یک شوهر داشته باشد، این است که مرد اگر چهار زن هم داشته باشد، فرزندی که از هر یک از آن ها بیاورد فرزند او است، ولی زن اگر دو همسر یا بیشتر داشته باشد، فرزندی که به دنیا می آورد، معلوم نمی شود از کدام شوهر است. در نتیجه روابط نسبی به هم می خورد و هم در مسأله ی ارث اشکال پدید می آید. (1)

سؤال 13: آیا ولایت پدر منافات با آزادی دختر در انتخاب همسر دارد؟
جواب: مسأله ای که از نظر ولایت پدران بر دختران مطرح است، این است که در ازدواج دختران علاوه بر رضایت آنان اجازه ی پدر شرط است؛ زیرا او هنوز تجربه ی کافی ندارد و ممکن است دچار اشتباه شود.
لذا جهت ارشاد و راهنمایی، اسلام این حق را به ولیّ او داده است. واضح است که نظارت پدر، هرگز اختیار و آزادی در انتخاب همسر را از دختر سلب نمی کند. البته اگر پدر بخواهد مصلحت شخصی خود را در نظر بگیرد و بدون دلیل با ازدواج او مخالفت کند، در این صورت حق او ساقط خواهد شد.
1. شهید مطهری در کتاب مسأله ی حجاب بحث مناسبی در این زمینه دارد.
سؤال 14: گاهی دختر و پسر قبل از ازدواج مدتی را برای آشنایی به صورت نامزدی می گذرانند، آیا اشکال دارد؟
جواب: اگر زن و مردی قصد ازدواج با هم را داشته باشند، ولی صیغه ی محرمیّت بین آنان خوانده نشده باشد، به یکدیگر نامحرم هستند و با نامحرمانان دیگری فرقی ندارند.
سؤال 15: در صورتی که پدر و مادر بخواهند برای دختر خود همسری انتخواب و تحمیل کنند چه باید کرد؟
جواب: تردیدی نیست که رضایت باطنی و عاطفی دختر و پسر در امر ازدواج شرط اساسی است و ازدواج تحمیلی صحیح نیست و انسان نباید زیر بار آن برود.
ولی نکته ای که مطرح می شود این است که پدر و مادر معمولاً خیرخواه انسان هستند و باید از آن ها پرسید که چرا فلان پسر را برای فرزندشان در نظر گرفته اند و اصرار بر ازدواج با او دارند. شاید آن ها دلایل قانع کننده ای داشته باشند. مثلاً بگویند: فرد مورد نظر، جوان خود ساخته ای است و به درد زندگی می خورد و بهتر می تواند مشکلات زندگی را حل کند.
بنابراین، باید واقعاً فهمید که استدلال پدر و مادر در اصرار بر یک ازدواج چیست. اما به هر حال، اگر شما قانع نشدید با حفظ احترام
آن ها، نباید زیر بار ازدواج تحمیلی بروید. اگر خودتان هم نتوانستید با آن ها راحت صحبت کنید با افرادی که می توانند رابطه بین شما و پدر و مادرتان باشند مانند عمو، عمه و... در میان بگذارید و با این که در نهایت از طریق مسئولین دلسوز مدرسه یا مشاورینی که حرف شما را درک می کنند موضوع عدم تمایل به ازدواج را به گوش پدر و مادر برسانید. تصمیم گیری نهایی نیز با شما است. از نظر شرعی هیچ شخص یا مقامی نمی تواند دختر یا پسری را به اجبار به عقد دیگری در آورد و اگر هر کدام از

طرفین راضی نباشند، عقد باطل است.
سؤال 16: سن مناسب برای ازدواج چه سنی است؟
جواب: ازدواج بعد از بلوغ سنی و جنسی از نظر شرعی مانعی ندارد؛ ولی اگر به هر دلیلی دختر و پسر زود ازدواج کردند باید در امر زندگی مشترک مورد راهنمایی و حمایت والدین قرار گیرند تا بی تجربگی های آن ها زندگی شان را خراب نکند.
ولی اگر بتواند خود را حفظ کند خوب است که تا زمان تثبیت شخصیت و موقعیت اجتماعی (اتمام تحصیل، دوره ی خدمت سربازی، شغل مناسب برای پسران و پایان تحصیلات دبیرستان و آموختن فن اداره خانه برای دختران) صبر کند. شرایط فوق تقریباً برای پسران در سن 25 سالگی و دختران 18 سالگی پیش می آید و
شاید برای بعضی این موقعیت زودتر فراهم شود.
سؤال 17: آیا درست است که می گویند انسان باید با فردی که می خواهد با او ازدواج کند مدتی رفت و آمد داشته باشد تا طرفین به خصوصیات اخلاقی یکدیگر پی ببرند؟
جواب: انسان می بایست هنگام ازدواج، ابتدا با تحقیق و سپس با گفت و گوی مستقیم از همسر آینده اش شناخت صحیحی پیدا کند.
ولی این مسأله به معنای آن نیست که دختران و پسران با یکدیگر معاشرت و دوستی داشته باشند تا بتوانند به اخلاق یکدیگر پی ببرند . اتفاقاً افرادی که در اجتماع ابتدا از ظاهر یکدیگر خوششان می آید و تن به دوستی با هم می دهند، نخواهند توانست به اخلاق هم پی ببرند؛ زیرا علاقه، مانع دیدن نقاط ضعف طرف مقابل می شود. هم چنین اغلب اوقات به خاطر ادامه دوستی شان سعی می کنند خود را آن طوری نشان دهند که طرف مقابل می خواهد.
بسیاری از افرادی که پس از معاشرت های طولانی با یکدیگر ازدواج کرده اند تازه متوجه شده اند که رفتار همسرشان در آن زمان مطابق واقع نبوده است. در حقیقت قبل از ازدواج او را درست نشناخته اند. اما هنگامی که دختر و پسر خود را گرفتار علاقه نکرده باشند، در هنگام مذاکره برای ازدواج نیز خواست ها و توقعات خود را به راحتی
بیان می کنند و آن را مطابق سلیقه ی طرف مقابل کم یا زیاد جلوه نمی دهند. بنابراین، برای یک ازدواج خوب و موفق می بایست ابتدا منطق و عقل در کار باشد و پس از آن به عشق و علاقه میدان داده شود. دوستی دختر و پسر به بهانه آشنایی برای ازدواج، ظاهری زیبا و باطنی زشت دارد و به جای ایجاد آرامش و تشکیل زندگی باعث نگرانی و ناراحتی خواهد شد. البته در مقدمه ی ازدواج تحقیق از خانواده همسر آینده و صحبت با او در محیط منزل و با اطلاع والدین خوب و مفید و در بعضی موارد کاملاً لازم

است. در این حالت هم اگر طرفین یکدیگر را نپسندیدند گرفتار روابط عاطفی بیهوده نمی شوند و به حیثیت آن ها مخصوصاً دختر هیچ صدمه ای نمی خورد. بر خلاف رفت و آمد ها و دوستی های قبل از ازدواج در صورتی که به ازدواج نیانجامد (که معمولاً هم همین طور است.) طرفین مخصوصاً دختر ضربه سنگین عاطفی و حیثیتی خواهد خورد و از نظر روحی و روانی هر لحظه نگران افشای روابط قبل از ازدواج است که مبادا کسی چیزی به شوهرش بگوید و رازی بر ملا شود.

سؤال 18: خانمی که عقد کرده ولی به خانه شوهر نرفته به اجازه ی پدرو مادر نیاز دارد یا اجازه ی شوهر کافی است؟

جواب: زنی که عقد دایمی شده نباید بدون اجازه ی شوهر از خانه بیرون رود. البته اگر هم خارج شدن از خانه با رضایت از شوهر موجب ناراحتی پدر و مادر می شود رضایت ایشان را هم باید جلب نماید.

سؤال 19: دختری هستم که خواستگاران زیادی داشته ام، اما هر کدام به نحوی به هم خورده نمی دانم چه کار کنم؟

جواب: بر هم خوردن خواستگاری ها دلایل مختلفی می تواند داشته باشد که به دو بخش کلی تقسیم می شوند. گاهی خواستگار یا خانواده ی او به نتیجه ی قطعی نمی رسند و شما را انتخاب نمی کنند و یا تناسبی بین شما و آن جوان مشاهده نمی کنند و گاهی شما یا خانواده ی محترمتان ویژگی ها و معیارهای لازم را به عنوان همسری مناسب و لایق در خواستگاری نمی یابید و جواب رد به آن ها می دهید. پس تمام جور نشدن ها ریشه در ویژگی ها یا جاذبه های شما ندارد و ناشی از کمبود ها و ضعف های شما نیست نباید مشکل را در خودتان بجویید بلکه بخشی از مشکلات در طرف مقابل و موانع خارج از اختیار و اراده ی شما می باشد پس تمام تقصیر را به خود نسبت ندهید. ازدواج امری طرفینی است و تناسب و توافق دو جوان شرط ایجاد پیوند می باشد. گاهی با وجود شایستگی ها و صلاحیت ها و جاذبه های مختلف صرفاً به دلیل عدم توافق، پیوند شکل نمی گیرد یا شما نمی پسندید و گاهی آن ها اگر سطح توقعات شما بالا است با مشورت توقع خود را کم کنید و زمینه ی ازدواج را فراهم کنید و این را بدانید گاهی به هم خوردن ها به مصلحت شما هست.

قرآن کریم می فرماید:

(و عسی ان تحبوا شیا و هو شر لکم) (1)

بسا چیزی را دوشت داشته باشید که برای شما شرّ باشد.

سؤال 20: صحبت دختر و پسر قبل از ازدواج حرام است یا نه؟

جواب: اگر صحبت دختر و پسر به عنوان مقدمه ازدواج باشد و در محیط رسمی مثل منزل و یا محل کار و با اطلاع والدین باشد، اشکال ندارد؛ زیرا به هر حال، افرادی که می خواهند یک عمر با یکدیگر زندگی کنند باید از

نقطه نظرات یکدیگر مطلع گردند. البته دختر و پسر نباید ازدواج را بهانه کنند و با یکدیگر پیمان دوستی داشته باشند و بعد هم تصور کنند که این صحبت ها برای آشنایی و ازدواج است. بلکه درصورتی که که واقعاً قصد خواستگاری و متعاقب آن تشکیل خانواده دارند، می بایست در محیطی مناسب صحبت کنند. در آن صورت اگر این گفت وگو ها به ازدواج هم منجر نشود، احترام طرفین رعایت شده و به شخصیت آن ها صدمه ای نمی خورد. ضمناً چه آن ها رفتاری حساب شده داشته اند خود را درگیر یک علاقه مبهم

1. بقره / 216.

نکرده اند.

البته صحبت دختران و پسران فامیل و آشنایان در جمع خانوادگی و بدون غرض خاص اشکالی ندارد. ولی بهتر است که در حدّ سلام و احوال پرسی خلاصه شود تا انسان بی جهت درگیر مسایل عاطفی نشود، چون طبع جوان در این سنین کشش زیادی به این مسایل دارد.

سؤال 21: حدود شرعی ارتباط دختر و پسر که حقیقتاً قصد ازدواج دارند، تا چه میزانی است؟ چه مقدار گفت و گو برای آن ها جایزمی باشد؟

جواب: پسر و دختری که می خواهند با یکدیگر ازدواج کنند می توانند به مقدار لازم در جلسه ای بنشینند و یکدیگر را ببینند و با یکدیگر صحبت کنند و اگر در یک جلسه مقصود حاصل نشد، می توانند در چند جلسه با هم بنشینند و صحبت کنند و سپس تصمیم بگیرند. (1)

1. احکام بانوان، آیت الله مکارم، ص 182، س 651.

بسیاری از سؤالاتی که در مورد حقوق زنان و دختران مطرح می شود، ریشه در مقایسه ی غیر منطقی بین زن و مرد دارد و حال اینکه اساساً مقایسه ی زنان با مردان نوعی تحقیر برای زنان است؛ زیرا در چنین مقایسه ای مرد را اصل قرار می دهند و زن باید به این اصل نزدیک شود. در حالیکه از دیدگاه اسلام زنان به تنهایی دارای جایگاهی مشخص و تعریف شده هستند. از نظر اسلام زن و مرد دو صنف از یک نوع هستند و هر کدم ویژگی های خاص خود را دارند.
از آن جایی که زنان به طور طبیعی و زیستی با مردان تفاوت هایی دارند از نظر قوانین دینی نیز تفاوت هایی دارند. این تفاوت ها بر اساس حکمت استوار است نه بر اساس ظلم و تبعیض، و بر اساس تناسب است نه نقص و کمال؛ هم چون دو ستاره ای که هر کدام باید در مدار خود حرکت کند.
زن موجودی است که بر اساس
حکمت، برای هدف خاصی خلق شده است و برای رسیدن به آن هدف خاص آفرینش ویژه ای دارد و مرد برای هدفی دیگر و به گونه ای دیگر آفریده شده است. همانند سیب و گلابی که معقول نیست از سیب انتظار داشته باشیم بو، مزه و خاصیت گلابی را داشته باشد، چون سیب، سیب است و گلابی، گلابی و هر کدام یک کمال لازم خود را دارد.
کمال زن در این است که با هنر، زیبا، سالم، لطیف، عفیف، نجیب، باوقار و مهربان باشد نه این که برخی از خصوصیات مردان را درخود جمع کرده باشد؛ زیرا اگر یکی زنی خصیصه ی مردانه را بگیرد، خصیصه زنانه ای را از دست می دهد. اگر مثل مردان قوی باشد، دیگر مثل زنان ظریف و لطیف نخواهد بود. اگر خشن شود دیگر نرم و لطیف نیست. اگر شغل های مردانه بگیرد، دیگر شغل های زنانه ندارد. اگر هم چون مردان به کارهای سنگین و خشن بپردازد، طراوت و شادابی زنانه و احساسات مادرانه را از دست می دهد و اگر پای مقایسه به میان کشیده شود، نه تنها زنان نسبت به مردان ناقص خواهند بود، بلکه مردان نیز نسبت به زنان ناقص خواهند بود. چراکه همواره برخی خواص و ویژگی ها در یکی از این دو هست که در دیگری نیست. با توضیح فوق به سؤالات این فصل می پردازیم.
سؤال 1: چرا داشتن دوست پسر برای دختران جایز نیست؟
جواب: این روابط از نظر فردی و اجتماعی پی آمد هایی دارد که هر فرد عاقلی با کم ترین توجه می تواند به فلسفه ی آن پی ببرد. در این جا به چند نمونه ا زآثار و پی آمد های آن اشاره می شود:
الف. ایجاد جوّ بدبینی؛ زیرا بسیاری از جوانان با خود فکر می کنند دختری

که به راحتی با کسی رابطه ی دوستی برقرا می کند، ازکجا معلوم که با دیگران ارتباط برقرار نکند.
شخصی نقل می کرد: به پسری که با دختری ارتباط داشت گفتم چرا با او ازدواج نمی کنی؟ در پاسخ گفت: چنین فردی به درد زندگی نمی خورد. بسیاری از جوانان عاشق به وقت ازدواج معشوقه ی خود را رها می کنند و یا بهانه می آورند مثلاً خانواده ی من موافقت نکرد.
ب. این دوستی ها نوعاً به ازدواج نمی انجامد بلکه بیشتر برای سرگرمی است.
دکتر کاترین کوهان استاد دانشگاه ایالت پنسیلوانیای آمریکا می گوید: طبق آخرین تحقیقات افرادی که قبل از ازدواج با یکدیگر رابطه داشته اند؛ بعد از ازدواج در حل مشکلات خود عاجزند. چرا که نسبت به یکدیگر بدبین هستند. او می گوید: می توانم بگویم رابطه ی قبل از ازدواج به هیچ وجه سبب دوام زندگی نمی شود. (1)
1. روزنامه ی جمهوری اسلامی، 29/11/80.
ج. این دوستی ها سبب تأخیر در ازدواج می شود؛ زیرا کسی که ارتباط نامشروع دارد، برای خود نیازی به ازدواج نمی بیند. بدین صورت، سالها خود را سرگرم می کند تا زمانی که شرایط ازدواج برای او فراهم شود یا ازدواج ناخواسته ای بر او تحمیل شود.
د. دختر و پسری که با هم ارتباط برقرار می کنند تمام فکرشان مشغول به یکدیگر بوده، دائماً در فکر تماس تلفنی و ملاقات حضوری هستند و اگر زمانی کوتاه نتوانند ارتباط برقرار کنند، بسیار نا آرام و عصبانی و نگران می شوند و دیگر آمادگی برای درس خواندن و رشد علمی ندارند، در نتیجه افت تحصیلی پیدا می کنند؛ زیرا تحصیل علم نیاز به تمرکز دارد.
ه. از آفات این گونه روابط تزلزل نظام خانواده است؛ زیرا اگر دوستی با جنس مخالف به صورت یک عادت در آید، هر دختری بعد از مدتی برای دوست پسرش آن جاذبه ی روزهای اول را نخواهد داشت، لذا آن جوان با دختری که امتیاز بیشتری دارد به بهانه های مختلف ارتباط خود را با دختر قبلی قطع می کند و اگر ازدواج کرده باشد با دیدن دختری جذاب تر به همسرش بی علاقه یا کم علاقه می شود.
و. آخرین آفت این گونه ارتباط ها، خطر رسوایی و آبروریزی است؛ به طوری که راه جبران و اعاده ی حیثیت وجود ندارد. اما ارتباطی که
بر اساس ازدواج و ضابطه ی عرفی و شرعی برقرار شده، اگر تضاد و مشکلی در زندگی پیش آید می توان با دیگران در میان گذاشت و یا به دادگاه شکایت نمود تا مشکل حل شود. توضیح آن که، گرچه ممکن است دختر و پسر هنگامی که با هم دوست می شوند، قصد هیچ گونه خلافی را نداشته باشند و حریم یکدیگر را رعایت کنند؛ اما چون در بسیاری موارد

غریزه انسان سرکشی می کند، ممکن است به طور ناخودآگاه به مسایلی کشیده شوند که باعث شرمندگی و آبروریزی آنان گردد. که اگر می دانستند کارشان به آن جا خواهد انجامید، هرگز از ابتدا این دوستی را شروع نمی کردند. اولین قدم اشتباه این است که شما از خودتان مطمئن باشید و تصور کنید می توانید تا دل گناه پیش بروید و مرتب گناه نشوید. جوان نباید با این خیال واهی تن به دوستی با جنس مخالف بدهد و بگوید که من از خودم مطمئن هستم که مرتکب خلافی نخواهم شد. بسیار بوده اند کسانی که به خیال داشتن یک عشق به اصطلاح پاک با جوانی دوست شده اند و اکنون آبرو و حیثیت خود را به باد داده اند. پس انسان عاقل هرگاه خطری را دید برای دوری از آن باید فاصله لازم را حفظ کند.
در پایان توجه شما را به دو نکته جلب می کنیم:
نکته اول: در دوستی بین دختر و پسر با توجه به مضراتی که ذکر شد، دو طرف صدمه می بینند. البته زن به علت حساسیت و ظرافت
بیشتری که نسبت به مرد دارد صدمه ی روحی بیشتری خواهد خورد.
اگر دختری تن به این گونه دوستی ها بدهد، ممکن است از طرف افراد هوس ران مورد تمجید قرار گیرد و به او لقب دختر امروزی و روشن فکر بدهند، ولی عملاً در نظر آن ها حقیر می شود، چون او را در دسترس خود می بینند.
افراد دوست دارند با ازدواج بزرگ شوند و به مرتبه بالاتری برسند و همه می دانند، ازدواج با دختری که با افراد مختلف سر و سرّی داشته (ولو در حدّ یک دوستی ساده)، انسان را بزرگ نمی کند.
نکته دوم: بسیاری از جوانان در هنگام شروع این گونه دوستی ها در حقیقت می خواهند خود را نشان دهند و اثبات کنند که بزرگ شده اند، در حالی که این گونه دوستی و ارتباط ها نشانه ی بزرگ شدن نیست؛ وقتی جوان اسیر هوا و هوس شد و خویشتن واقعی خود را فراموش کرد، آیا می تواند با داشتن دوست پسر، خود را ثابت کند؟!
پس بهتر است دختران با تقوی، حفظ حجاب، پاکی، صفای قلب، متانت، وقار و حیا ثابت کنند که بزرگ شده اند.
سؤال 2: چرا ارث دختر نصف پسر است؟
جواب: اولاً باید دانست که همه ی زنان ارث شان نصف ارث مردان نیست. طایفه هایی از زنان هستند که ارث آنان دو برابر یا با
مردان مساوی است؛ (1) مانند دو مورد زیر:
اگر میت چند برادر و مادر خواهری داشته باشد، مال به طور مساوی بین آنان تقسیم می شود، و اگر وارث میت، هم دایی و هم خاله باشد، مال به طور مساوی میان آنان تقسیم می شود. (2)
قرآن درباره ی ارث پسران و دختران می فرماید:

(یوصیکم الله فی اولدکم للذکر مثل حظ الانثیین) (3)
خدا درباره ی فرزندانتان سفارش می کند که سهم ارث پسر به اندازه ی سهم دو دختر باشد.
اما این که فلسفه و حکمت این حکم چیست؟ در این زمینه می توان گفت که در مجموع، احکام اسلام در زمینه ی امور مالی به گونه ای است که بهره ی زن از مرد بیشتر می شود؛ زیرا زن در برابر هزینه ی زندگی خود و شوهرش هیچ گونه مسئولیتی ندارد. پس زن سهم خود را ذخیره می کند و مرد سهمی را که می گیرد برای مخارج خود و همسرش صرف می کند.
امام صادق علیه السلام فرمود:
«ان المراه لیس علیها جهاد و نفقه و انما ذلک علی الرجال و
1. توضیح المسائل مراجع، ج 2، ص 594 الی 601، م 2759، 2743، 2745، 2747، 2751 و 2749.
2. تحریر الوسیله، ج 4، با ترجمه، ص 161.
3. نساء / 10.
لذلک جعل للمراه سهما واحدا و للرجل سهمین.» (1)
بر زن جهاد و نفقه واجب نیست و بر مرد واجب است؛ لذا برای زن یک سهم و برای مردان دو سهم قرار داده شده است.
علاوه بر آن مرد باید مهریه نیز پرداخت کند.
سؤال 3: چرا حق طلاق به مرد داده شده است؟
جواب: دلیل اینکه حق طلاق به مرد داده شده این است که یک زندگی جمعی نیاز به مدیر دارد. انسان نیز کسی را که کمتر در مقابل عواطف و احساسات تحت تأثیر قرار می گیرد و از نظر مدیریت جمعی قوی تر است. به عنوان مسؤول اداره ی زندگی مشترک معرفی کرده و حتی نفقه و هزینه ی اداره ی این زندگی را هم بر او واجب نموده است. در این موضوع که مردان از نظر مدیریت و انعطاف پذیری کمتر، قوی تر از خانم ها هستند شکی نیست.
به عبارت روشن تر، زندگی مشترک نیاز به مدیریت دارد و یکی از شؤون این مدیریت مسأله ی اجرای طلاق است که از چند حال خارج نیست:
1. حق طلاق به دست مرد باشد.
2. حق طلاق به دست زن باشد.
1. تفسیر نمونه، ج 3، ص 29؛ المیزان، ج 4،ص 224.
3. هر دو به طور استقلالی این حق را دارا باشند.
4. این حق به دست هر دو به صورت اشتراکی باشد.
5. اصلاً حق طلاقی وجود نداشته باشد.
فرض پنجم صحیح نیست؛ چراکه گاهی اوقات جدایی و گسستن این رابطه به صلاح طرفین است. فرض چهارم هم معقول نیست و منافات با حکمت

جعل قانون طلاق دارد؛ زیرا ممکن است یک نفر طالب طلاق و نفر دیگر طالب عدم آن باشد.
فرض سوم آمار طلاق را بالا خواهد برد. فرض دوم هم با توجه به احساسات و عواطف فراوان خانم ها علاوه بر این که آمار طلاق را بالا می برد (زیرا از نظر آمار غالباً خانم ها تقاضای طلاق را دارند)، باعث سستی کانون محبت خانواده نیز می گردد و محبت زن را در دل مرد کاهش می دهد.
در نتیجه بهترین فرض، صورت اول است. البته محدودیت هایی برای مرد در اعمال حق طلاق در شریعت و قانون در نظر گرفته شده که مانع از ضایع شدن حقوق خانم ها می گردد. علاوه بر این در شرایطی نیز زن حق طلاق دارد که مانع ظلم به وی می شود؛ از جمله طلاق وکالتی، طلاق قضایی و طلاق توافقی. بنابراین چنین نیست که راه به کلی برای زن بسته باشد. (1)
1. پرسش ها و پاسخ های برگزیده، ج 7، ص 236.
سؤال 4: اگر زن و مرد در اسلام از حقوق برابر برخوردارند، چرا شهادت و گواهی دو زن برابر با یک مرد است؟
جواب: اولاً شهادت ابزاری است برای اثبات یک واقعه یا مدّعا و چون بُعد احساسی و عاطفی زنان شدیدتر از مردان است، برای رعایت احتیاط در حفظ حقوق در برخی از موارد، شهادت دو زن مساوی با شهادت یک مرد قرار داده شده است.
ثانیاً شهات حق نیست که شهادت دو زن برابر یک مرد را محرومیت از حقی تلقی کنیم، بلکه شهادت نوعی تکلیف است که در پاره ای از موارد از زنان خواسته نشده است.
ثالثاً در بسیاری از موارد شهادت زن به تنهایی کافی است و فقط در برخی از مسایل حقوقی که اهمیت خاصی دارد. قرآن کریم می فرماید: باید دو مرد شهادت دهند و اگر دو مرد نبود، یک مرد و دو زن شهادت دهند (1) و دلیل آن را در ادامه این گونه بیان می دارد که اگر یکی از آن دو زن (در اثر فشار عاطفی و احساسی دچار خطا شد، دیگری به او تذکر دهد.)
بنابراین، اختلاف درجه ی تأثیر و قدرت اثبات شهادت مرد و زن جنبه ی ارزشی ندارد، بلکه مبتنی بر واقعیات و حکمت هایی دیگری است که غفلت از آن ها و تساوی گرایی افراطی در این زمینه، خود
1. ر.ک: بقره / 282.
عواقب وخیمی را به دنبال خواهد داشت. (1)
سؤال 5: چرا حضرت علی علیه السلام زنان را ناقص العقل دانسته اند؟
جواب: اسلام زن را درمقام انسانیت و کسب کمالات در ردیف مردان قرار داده است. روایتی که نقص یا ضعفی را برای زنان بیان می کند، قابل

توجیه است و در مورد سخن حضرت علی علیه السلام درباره ی زنان ذکر چند نکته لازم است:
1. خلقت ناقص بخشی عظیمی از مخلوقات پذیرفتنی نیست؛ زیرا خداوند مخلوقات را در بهترین وضعیت خلق کرده است، چنان که در قرآن کریم می فرماید:
(الذی احسن کل شی خلقه) (2)
او همان کسی است که هر چیز را در بهترین وضعیت آفریده است.
بنابراین، موجودات ناقص نیستند و آن چه در مورد نقص عقل زنان می توان گفت: این است که عقل زنان بیشتر تحت تأثیر احساسات است.
خانم کلیودالسون به عنوان یک روانشناس نتیجه تحقیقاتش را درباره ی عوامل روانی زن و مرد چنین بیان می کند:
خانم ها تابع احساسات و آقایان تابع عقل هستند. بسیار دیده شده که خانم ها از لحاظ عقل نه تنها با مردان برابری می کنند، بلکه گاهی از
1. پرسش و پاسخ های برگزیده، ج 7، ص 257.
2. سجده / 7.
آن ها برتر هستند. نقطه ضعف خانم ها فقط احساسات شدید آن ها است. مردان همیشه عملی تر فکر می کنند، بهتر قضاوت می کنند و سازمان دهنده ی بهتری هستند. (1)
2. نگاه تاریخی به زمان سخن حضرت علی علیه السلام درباره ی زنان که پس از پیکار جمل صورت گرفت، گواه این مدعا است که امام نقص را درخرد اجتماعی و عقل حسابگر دنیوی زنان دانسته اند.(2)
سؤال 6: چرا حضرت علی علیه السلام از مشورت کردن با زنان نهی فرموده است؟
جواب: یکی از ارزش های اجتماعی – سیاسی اسلام که در قرآن و روایات بدان سفارش شده، مشورت است و روایاتی که درباره ی نفی مشورت با زنان وارد شده است ناظر به موارد خاصی چون مشاوره با افراد بی تجربه می باشد. حضرت علی علیه السلام فرمود:
«ایاک و مشاوره النساء الا من جربت بکمال عقلها.» (3)
از مشورت با زنان پرهیز کن مگر زنی را که عقل و کمال او با محک تجربه ثابت شده باشد.
همان طوری که از مشورت با مردان ترسو، بخیل و حریص نهی شده است.
1. نظام حقوق زن در اسلام، شهید مطهری، ص 183.
2. نهج البلاغه، خطبه ی 80.
3. بحارالانوار، ج 103، ب 4، ح 56.
بنابراین، مشاوره با زنان در موارد خاصی نهی شده است؛ مانند مواردی

که زمینه ی حسادت و رقابت وجود دارد و یا مواردی که به دلیل عدم تجربه نمی توان مشاوره ی مفیدی را انتظار داشت.
سؤال 7: چرا در اسلام دیه زن ها نصف مرد ها می باشد؟
جواب: زن با مرد در شخصیت انسانی یکسان هستند و دیه قیمت انسان ها نیست، بلکه جبران خسارت مادی است و پر واضح است که خسارت ناشی از فقدان مردان در خانواده غالباً بیشتر از خسارت حاصل از فقدان زنان است.
به همین دلیل اگر زن کارگر ساده ای ثروتمند باشد، بر مرد واجب است که نفقه ی مناسب زن و فرزندانش را بپردازد؛ در حالی که پرداخت نفقه به هیچ وجه بر زن واجب نیست. پس خداوند حکیم دیه ی کامل را درباره ی کسی قرار داده است که تمام نفقه ی خانواده به عهده ی او گذاشته شده است.(1)
سؤال 8: در مسایل علمی، اعتقادی، اخلاقی و آن چه به کمال انسانی بر می گردد بین زن و مرد هیچ فرقی نیست، ولی د رمسایل اجرایی و تقسیم کار بین زن و مرد تفاوت هست، منتهی این تفاوت
1. ر.ک: تفسیر نمونه، ج 1، ص 68؛ احکام بانوان، آیت الله مکارم، ص 244، س 888.
نقشی در تکامل انسان ندارد. (1)
سؤال 9: چرا در میان پیامبران و امامان یک زن وجود ندارد؟
جواب: شکی نیست که زن بودن مانعی در راه کمال انسانی و قرب خدا نیست جبرئیل (پیام آور وحی) بر زنی مانند حضرت زهرا (س) نیز فرود آمده و پیامهای آسمانی فراوانی برای او آورده که به معنای امکان ارتباط یک زن با فرشته الهی و نفی مانعیت زن بودن در رسیدن به کمالات معنوی و انسانی است ولی با این همه هیچ زنی به پیامبری و امامت نرسیده است. دقت در نوع وظایف پیامبر، حکمت اختصاص آن را به مردان آشکار می کند. فردی که از سوی خدا مأمور پیام رسانی است باید با مردم مواجه شود سخن خود را در شرایط مختلف و با افراد گوناگون جامعه بیان کند و با مردم بویژه شخصیت های سرشناس نشست و برخاست و گفتگو نماید در برابر دشمنان به دفاع برخیزد و خلاصه نبوت چون جنبه زعامت و رهبری دارد و تدبیر و مدیریت جامعه را داراست و مردان به حکم قدرت تعقل و تدبیر بیشتر، برای این امورخطیر لایق تر و شایسته ترند. (2) بدین جهت پیامبران و امامان از مردان برگزیده می شوند.
1. توصیه ها پرسش و پاسخ، آیت الله جوادی آملی، ص 89.
2. حقوق و سیاست، محمد تقی مصباح، ص 211.
سؤال 10: چرا خانم ها نمی توانند مرجع تقلید شوند؟

جواب: از نظر روح انسانی بین زن و مرد تفاوتی وجود ندارد و هر کس باتقواتر باشد، عزیزتر و درجاتش بالاتر است، ولی در عالم خلقت و در این جهان مادی زن و مرد هر کدام برای وظیفه ای خلق شده اند و احکام مخصوص به خود را دارند. مرد برای پدر بودن و تکیه گاه خانواده شدن خلق شده است. بنابراین، محکم و منطقی تر و تا حدی خشن آفریده شده و مناسب برای اجتماع و درگیری های مخصوص به آن است. زن برای مادر بودن و تربیت فرزند و شوهرداری آفریده شده و لذا مهربان، لطیف و احساسی می باشد.
زن می تواند مجتهد شود؛ یعنی دقیقاً به همان درجه ی علم و فهم و تقوی و عدالت یک مرجع تقلید برسد، ولی مرجع همان طوری که از اسمش پیدا است محل رجوع عام و خاص است و مقام اجرایی است و همه در امور دینی و اجتماعی به او مراجعه می کنند و این مسئولیت تناسب با حالات و روحیات خانم ها ندارد. بنابراین، زن نمی تواند مرجع شود. پس دستورات دین مطابق با خصوصیات و روحیات انسان ها است. خانم ها خودشان هم تا حد زیادی همین روحیه را درک می کنند و خلاصه از این که در اجتماع در وسط درگیری ها و معرکه ها باشند، ناراحت اند. این مسأله مخصوص زن مسلمان نیست، بلکه در تمام اجتماعات زنان در رفتارهای اجتماعی ملاحظات و احتیاطاتی دارند که مردان آن را ندارند.
در پایان تذکر دو نکته لازم است:
1. چون مردها عقلانی تر و زن ها عاطفی تر هستند اسلام در مقامات اجرایی و قضایی این احتیاطات را مد نظر قرار داده است.
2. مرجع قرار نگرفتن خانم ها سلب حق نیست، بلکه سلب تکلیف و مسئولیت است، آن هم برای مصالح خود آنان.
سؤال 11: آیا تنبیه بدنی زن از نظر اسلام جایز است؟
جواب: جای تردید نیست که اسلام خدمات پرارزشی به زنان کرده و حق بزرگی به گردن آن ها دارد.
قرآن کریم دستورهای مؤکدی درباره ی رعایت حقوق زنان دارد می فرماید به آنان زیان نرسانید و با آن ها به نیکی معاشرت کنید. (1)
اما در مورد تنبیه زنانی که حاضر به ادای حقوق زناشویی نیستند، می فرماید: نخست از طریق پند و اندرز، سپس با جدا کردن بستر خویش و قهر کردن او را متنبه کند و در نهایت اگر هیچ وسیله ای مؤثر واقع نشد، برای جلوگیری از فروپاشی خانواده شوهر می تواند از تنبیه ضعیف بدنی استفاده کند. (2)
بدیهی است که این موضوع کاملاً استثنایی و در حقیقت حکم جراحی یک بیمار را دارد که مخصوص مواقع ضرورت است. روانشناسان می گویند: در برخی از زنان مازوشیم «آزاد خواهی» وجود

1. ر.ک: نساء/19.
2. ر.ک: نساء/34.
دارد که گاهی از این بیماری تشدید می شود و به صورت یک بحران روانی بروز می کند. در این گونه موارد تنبیه ملایم در تسکین روحی آن ها مؤثر است. البته تنبیه مذکور نباید طوری باشد که موجب مجروح شدن یا حتی سیاه شدن بدن گردد. (1)
سؤال 12: اگر بین زن و مرد و دختر و پسر فرقی نیست، چرا ائمه علیهم السلام دستور داده اند که اگر خواستید فرزند شما پسر باشد، دعا کنید، ولی برای فرزند دختر، دعایی وارد نشده است. آیا این نشانه ی برتری پسر بر دختر نیست؟
جواب: اولاً سیره ی خود ائمه علیهم السلام این بود که وقتی خداوند فرزندی به آنان می داد هرگز سؤال نمی کردند که این فرزند پسر است یا دختر بلکه فقط سؤال می کردند سالم است یا نه ثانیاً گاهی سخن در این است که پسر بهتر است یا دختر و یک وقت بحث در این است که برای پدر کدامیک نافع تر می باشد.
در مسائل انسانی بین زن و مرد و دختر و پسر فرقی نیست، اما اگر پدری بخواهد بهره ببرد البته از پسر بهره ی بیشتر می برد و پسر می تواند بخواهد خیلی از مشکلات او را در دوران سالمندی حل کند، و این نه بدان معنا است که از نظر خدا هم پسر بهتر از دختر است، بلکه معنایش این است که پسر غالباً برای پدر خدمت گزار است وگرنه از
1. پرسش ها و پاسخ های مذهبی، آیت الله مکارم، ج 4، ص 72، نشر نسل جوان، پرسش ها و پاسخ های استاد مصباح، ج 5، ص 79.
نظر قرآن تقوا معیار برتری است. (1)
ثانیاً سرّ این که ائمه علیهم السلام از خداوند پسر می خواستند این بود که می خواستند جانشین و امام بعدی آن ها محفوظ بماند و رهبری یک کار اجرایی است که مخصوص مردان می باشد. (2)
سؤال 13: اگر بین زن و مرد تفاوتی نیست و اگر پدر و مادر یکسان هستند، چرا در مسأله سیادت و انتساب به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و کسانی که از طریق مادر به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم منتسب هستند، سید محسوب نمی گردند با این که ائمه اطهار علیهم السلام از طرف حضرت زهرا به پیامبر منسوبند؟
جواب: در اصل سیادت فرقی بین زن و مرد نیست، چرا که اگر فقط پدر سید باشد بچه های او چه دختر باشند و چه پسر سید محسوب می شوند فقط در مسأله ی خمس فرزندان دختری خمس نمی برند؛ ولی از سایر حقوق، هم چون محرمیت، با فرزندان پسری یکسان هستند. (3)
آیت الله خامنه ای در پاسخ به سؤال فوق فرموده اند: «میزان در تربیت

آثار و احکام شرعی سیادت از راه انتساب پدر است ولی منسوبین به رسول خدا 9 از اولاد رسول خدا محسوب می شوند. (4)
1. ر.ک: حجرات / 13.
2. زن در آینه ی جلال و جمال، جوادی آملی، ص 434.
3. همان؛ جواهر، ج 16، ص 93؛ مستمک، ج 5، ص 575.
4. توضیح المسائل مراجع، ج 2، ص 105.
سؤال 13: چرا بیشتر خطاب های قرآن به مردان است؟
جواب: در پاسخ به سؤال فوق توجه به نکات زیر لازم است:
1. از نظر قرآن زن و مرد از ارزش معنوی و شخصیت یکسانی برخوردارند و هر دو می توانند به مقامات معنوی و انسانی برسند. (1)
2. قرآن پژوهان خطاب های قرآن را به دو دسته تقسیم نموده اند که عبارت اند از خطاب های ویژه به مردان یا زنان و خطاب های مشترک. خطاب های مشترک نیز در آن دو گونه است، گاهی با عناوین فراگیری مانند «ناس» و «انسان» است و گاهی لفظ است، ولی عموم انسان ها مورد خطاب است، مانند: (یایها الذین ءامنوا لکم فی رسول الله اسوه حسنه یایها الذین اوتوا الکتب) (2)
به عبارت دیگر در زبان عربی در دو جا از صیغه ی مذکر استفاده می شود:
1. آن جا که فقط درباره ی مردان سخن گفته می شود.
2. آن جا که درباره ی مجموعه ای از مردان و زنان سخن در میان است.
این گونه خطاب ها در میان انسان ها نیز معمول است و اختصاص به قرآن ندارد؛ مانند واژه های عابرین، زایرین، مراجعین و... در فارسی.
بنابراین، چنین نیست که بیشتر خطاب های قرآن به مردان باشد.
1. غافر / 40؛ نحل / 97؛ آل عمران / 95؛ فتح /5.
2. بقره / 21 و 33؛ نساء / 3ـ4 و 15 و 23 و 47 و 136؛ احزاب / 21.
سؤال 15: چرا قضای نماز و روزه ی پدر و مادر مطابق برخی از فتاوای مراجع تقلید بر عهده ی پسر بزرگ است نه بر دختر بزرگ؟
جواب: این حکم یک تخفیفی است که بر زنان داده شده است. برخی گفته اند تکلیفی که بر گردن پسر بزرگ است در انجام نماز و روزه ی قضای پدر در برابر آن حَبوه ای است که از پدر به پسر بزرگ تر می رسد؛ چون بخش خاصی از اموال به نام «حبوه» مخصوص پسر بزرگ است؛ مانند تسبیح و سجاده و شمشیر و مرکب میت، یک سلسله تکالیف هم بر عهده ی او قرار می گیرد. (1)
سؤال 16: چرا اجازه گرفتن زن از شوهر لازم است؛ در صورتی که بر مردان لازم نیست؟
جواب: در نظام خانوادگی در اسلام ریاست بر خانواده و مدیریت آن بر عهده ی مرد می باشد این مسأله از سویی تکالیفی را بر دوش مرد می

گذارد؛ از جمله این که باید در جهت تأمین نیازهای خانواده و ایجاد زمینه ی رشد و تعالی و سلامت مادر و معنوی آن تلاش کند.
از طرف دیگر مسؤولیتی بر دوش دیگر اعضا در برابر مرد ایجاد می کند؛ هم چون کنترل پذیری رفت و آمدها و هماهنگی آن با مرد.
به عبارت دیگر با توجه به این که وجود زن حساس تر از مرد است، ممکن است مورد تعرض و بی حرمتی قرار بگیرد. پس مرد باید برای
1. زن در آینه ی جلال و جمال، ص 426.
اطمینان خاطر خویش و مصونیت زن در جریان آمد و شد همسرش به خانه و خارج از آن قرار بگیرد.
لذا باتوجه به آسیب پذیری زن در محافل و هم نشینی ها به مرد این حق داده شده تا برای کنترل همسر خویش به او اجازه ی خروج از خانه را بدهد یا ندهد.
سؤال 17: چرا در خانواده ها، به پسرها بیشتر از دخترها بها می دهند؟
جواب: اولاً همه ی خانواده ها به پسرها بیشتر از دخترها بها نمی دهند، حتی برخی خانواده ها برای دخترها بسیار زیادتر از پسرها ارزش قایل اند.
به هر حال هستند خانواده هایی که برای پسر بیشتر اهمیت قایل می شوند. شاید توجه بیشتر آنان به پسران به خاطر عوامل زیر باشد:
1. خانواده هایی که به نیروی کار پسر و نقش اقتصادی او در خانواده وابستگی بیشتری دارند، پسران را مهم تر از دختران به شمار می آورند.
2. در جوامعی که پسر معمولاً همراه خانواده ی خود باقی می ماند و دختر پس از ازدواج نزد خانواده ی داماد زندگی می کند، پسر را با وفاتر از دختر به شمار می آورند و فکر می کنند که دختر پس از ازدواج خانواده را ترک می کند، ولی پسر با ازدواج خود خانواده ی خود را ترک نمی کند.
پدر از شوق دل در کودکی دست پسر گیردبه امیدی که در پیری، پسر دست پدر گیرد
3. در برخی موارد اهمیت دادن به پسر تنها به دلیل تفاوتی است که خانواده در رفتار با دختر و یا پسر از خود نشان می دهند. مثلاً در مورد پسرها برای رفت و آمد در جامعه آزادی بیشتری را می دهند تا دخترها و این محدودیت را دختران به معنای بها ندادن به خود تلقی می کنند؛ در حالی که این محدودیت، به نوعی محافظت از آنان محسوب می شود.
4. گاهی توجه بیشتر خانواده به پسر یا دختر به دلیل امتیازات فردی او می باشد. هم چون استعداد، ایمان، تقوا، ادب و... دختر خانواده که از امتیاز فردی کمتری برخوردار است، فکر می کند چون دختر است کمتر مورد توجه قرار می گیرد.
5. گاهی نیز توجه بیشتر به پسر به خاطر آن است که چندین فرزند دختر و تنها یک فرزند پسر در خانواده وجود دارد و احساس وابستگی بیشتری به

او می کنند.
سؤال 18: چرا زن نمی تواند قاضی شود؟
جواب: خداوند زن را برای تربیت نسل آفریده است و تربیت به مهربانی و دلسوزی و عاطفه ی سرشار نیاز دارد که در وجود زن به ودیعه گذاشته است. این احساسات و عواطف در قضاوت خطرناک
است؛ زیرا قاضی با افراد خلاف کاری برخورد دارد که با اشک و ناله و دروغ و تهدید و تطمیع، سعی در فرار از حکم دارند و اگر قاطعیت و صلابت نباشد، احساسات ظریف و آسیب پذیر زن باعث می شود تتا با اشکی یا تهدیدی، حقوق انسان ها جا به جا یا نادیده گرفته شود. ناگفته پیدا است که قوانین بر اساس حال عموم افراد وضع می شود نه افراد خاص، ناگفته شود، ممکن است بعضی از مردها احساساتی و ظریف باشند و بعضی از زنان با صلابت و قاطع. علاوه بر آن که قضاوت حقی نیست که از زن سلب شده باشد، بلکه مسئولیتی است که از دوش او برداشته شده و هیچ امتیازی برای مرد محسوب نمی شود. (1)
البته زن می تواند بهترین وکیل باشد و به احکام قضاوت تسلط کافی داشته باشد. (2)
سؤال 19: در خانواده به برادر بزرگ ترم اهمیت بیشتری می دهند و بین ما تبعیض قایل می شوند. برای مقابله با آن چه کنم؟
جواب: تبعیض بین فرزندان اشتباه است و ممکن است بعضی از والدین غفلتاً مرتکب آن شوند. البته رعایت احترام برادر یا خواهر بزرگ تر لازم است و این مسأله را نباید با تبعیض اشتباه کنیم.
پس شاید والدین تبعیض قایل نشده باشند و او را به خاطر این که بزرگ تر است بر شما مقدم بدارند و شما تصور کنید که تبعیض به وجود آمده است، یا این که مثلاً کوچک تر است یا درسش ضعیف تر است و احتیاج به مراقبت و توجه بیشتری دارد، یا دارای کسالتی است که باید رسیدگی بیشتری به او بشود و شما خیال می کنید والدین تبعیض قایل شده اند. به هر حال، در صورتی که واقعاً در منزل تبعیض وجود داشت از طریق گفت و گوی مستقیم با والدین خود و اگر ممکن نشد، از طریق دیگران موضوع را به آن ها منتقل کنید تا آن ها متوجه شوند که این کار باعث از بین رفتن آرامش خاطر فرزندان کوچک تر در خانه می شود و مسلماً پدر و مادر وقتی متوجه اشتباه خود شدند، سعی می کنند که رفتار خود را عادلانه تر کنند و یا این که به شما توضیح دهند که قصد تبعیض گذاشتن نداشته اند؛ چون آن ها هیچ گاه برای فرزندان خود بد نمی خواهند.
در صورتی که مطالب فوق هیچ تأثیری در رفتار آن ها نداشت، شما می بایست برای حفظ روحیه و آرامش خود سعی کنید به موضوع اهمیتی ندهید و مطمئن باشید که صبر و تحمل شما روزی نتیجه خواهد داد. چون

ما معتقدیم که نظام عالم بی حساب و کتاب نیست صبر در راه خدا علاوه بر این که اجر دارد، انسان را آبدیده می کند و روزی به نتیجه خواهد رسید.

1. پرسش های مهم و پاسخ های کوتاه، محسن قرائتی، ص 84.

2. زن در آینه ی جلال و جمال، جوادی آملی، ص 348.

سؤال 1: آیا دانش آموزان دختر می توانند در اتاق در بسته به تنهایی از معلم مرد درس بیاموزند؟
جواب: اگر کسی نمی تواند وارد اتاق شود و آن ها بترسند که به حرام بیفتند ماندشان در آن جا حرام است. (1)
سؤال 2: پسر دایی ام از کودکی به من انس پیدا کرده است، حال چگونه با او رفتار کنم که هم او ضربه ی روحی نبیند و هم من دچار گناه نشوم؟
جواب: ابراز عواطف و محبت نسبت به خویشاوندان در حد
1. توضیح المسایل مراجع، ج 2، م 2445.
معقول امر شایسته است ولی نباید این مسأله به حد افراط برسد. بهتر است به تدریج روبط خود را با او کم کرده و از ایشان فاصله بگیرد.
سؤال 3: آیا صحبت کردن زن با مرد نامحرم به نیت خیر اشکال دارد؟
جواب: صحبت کردن زن با مرد بدون ضرورت به قصد لذت جایز نیست، ولی اگر بدون قصد لذت باشد، باید به مقدار ضرورت اکتفا کرد؛ زیرا صحبت کردن دو جوان با هم خواه ناخواه ایجاد عادت و وابستگی کرده و این خود باعث ایجاد مشکلات بعدی می گردد.
سؤال 4: معاشرت با پسر عمو در حد استاد و تقویت درس چه صورتی دارد؟
جواب: با ملاحظه نکات زیر مانعی ندارد:
1. حریم حجاب در برخوردها کاملاً رعایت شود.
2. در مکان دربسته ای نباشند که دیگری نتواند وارد شود.
3. در گفت و گو به حدّ ضرورت اکتفا شود.
4. قصد تلذذ و ریبه در کار نباشد.
سؤال5: خانمی که با ناز و افاده صحبت می کند به نحوی که جلب توجه کند، چه حکمی دارد؟
جواب: بر خانم ها لازم است از هر کاری که موجب جلب توجه نامحرمان می شود خودداری کنند و صحبت کردن هم اگر با ناز و کرشمه باشد، به طوری که موجب جلب توجه نامحرمان شود، حرام است.(1)
سؤال 6: آیا دکتر، شوهر خواهر، پسر خاله، پسر دایی، پسر عمه، شوهر خاله، شوهر عمه، پسری که قرار است همسر آینده ما شود و صیغه ی عقد خوانده نشده، محرمند؟
جواب: خیر.
سؤال 7: شوخی با نامحرم چه حکمی دارد؟
جواب: از شوخی با نامحرم هر چند خوفی هم در کار نباشد، باید پرهیز

نمود.
سؤال 8: با نامحرمان باید چه رفتاری داشته باشیم؟
جواب: در برخورد با جنس مخالف باید سنگین برخورد نمود و
1. احزاب / 32. (فلا تخضعن بالقول فیطمع الذی فی قلبه ی مرض).
نباید برخورد خودمانی داشت به گونه ای که گویا او را نمی شناسید و نمی خواهید بشناسید.
سؤال 9: آیا پسر و دختر نامحرم می توانند با هم گفت و گو کنند؟
جواب: اگر موجب مفسده ای نباشد، حرام نیست، ولی ممکن است این گفت و گوها موجب برخی مشکلات دیگر شود که در این زمینه باید هشیار بود.
سؤال 10: چرا صدای زنان نازک تر از مردان است؟
جواب: چون تارهای صوتی و حنجره ای خانم ها نازک تر و ظریف تر است و شاید این را خداوند برای لطافت بخشیدن به صدای زن قرار داده است تا بدین وسیله جاذبه و محبوبیت او برای مرد بیشتر شود.
سؤال 11: آیا نگاه به مرد نامحرم برای فهمیدن سخنان او گناه است؟
جواب: نگاه کردن به صورت و گردن مرد نامحرم اگر به قصد لذت نباشد، اشکال ندارد.
سؤال 12: آیا دست دادن زن به پیرمرد و فامیل که برای دست دادن دستش را دراز کرده، گناه است؟
جواب: دست دادن زن با مرد نامحرم اگر چه فامیل باشد، حرام است و فرقی بین پیر و جوان نیست. بلی اگر با وجود مانع مثل دستکش و چادر و بدون قصد ریبه باشد، اشکال ندارد.
سؤال 13: آیا نشستن نامحرم در کنار هم در مجالس و میهمانی ها اشکال دارد؟
جواب: صرف نشستن زن و مرد نامحرم در یک اتاق و جلسه با وجود شرایط زیر اشکال ندارد:
1. زن حجاب خود را حفظ کند و پوشش کامل داشته باشد.
2. به یکدیگر نگاه نکنند، خصوصاً با لذت.
3. صحبت ها به طور معمول باشد.
با تمام این شرایط اختلاط بین محرم و نامحرم کراهت دارد. (1)
سؤال 14: عکس گرفتن زن نزد عکاس نامحرم و یا ظاهر کردن عکس توسط نامحرم، چه حکمی دارد؟
جواب: اگر بدون حجاب شرعی باشد. اگر چه فیلمبردار و ظاهر کننده نامحرم نباشد بعید نیست که ترویج باطل به آن صدق کند و اگر صدق نکند، مانعی ندارد. (2)
1. عروه الوثقی، ج 2، احکام نکاح، م 49.

2. احکام بانوان، ص 27.
سؤال 15: چه افرادی بر دختران و زنان محرم هستند؟
جواب: 1. پدر و پدر بزرگ 2. پسر و پسر فرزند (نوه) 3. برادر نسبی و رضایی 4. خواهرزاده 5. برادر زاده 6. عمو (عموی خودش و عموی پدر و مادرش) 7. دایی (دایی خودش و دایی پدر و مادرش) 8. شوهر 9. داماد 10. پدر شوهر.
سؤال 16: دویدن و سریع راه رفتن در مقابل نامحرم چه حکمی دارد؟
جواب: سریع راه رفتن و دویدن به تنهایی اشکال ندارد، مگر آن که موجب جلب توجه نامحرم و به گناه افتادن او شود.
سؤال 17: در احکام آمده است باید زن خود را از پسر بچه ی ممیز بپوشاند، بفرمایید ممیز بودن پسر بچه از چه راهی شناخته می شود؟
جواب: مطالبی را که بزرگ ها می فهمند و اطفال، آن ها را درک نمی کنند اگر به حدی برسد که آن مطالب را تشخیص بدهد او را بچه ی ممیز می گویند. (1)
سؤال 18: مردی زنی گرفت و آن زن از شوهر قبلی دختری دارد، آیا آن دختر به پدر آن مرد محرم است؟
جواب: محرم نیست. (2)
1. احکام بانوان، ص 24.
2. مجمع المسایل، آیت الله گلپایگانی، ج 2، ص 237، س 627.
سؤال 19: آیا دختر و پسر می توانند برای محرم شدن صیغه ی برادر و خواهری بخوانند؟
جواب: صیغه ی خواهر و برادری موجود نیست و این نحو صیغه در شرع مقدس اسلام وجود ندارد. (1)
سؤال 20: آیا فراگرفتن صوت قرآن کریم از نامحرم درست است؟
جواب: فراگیری لحن و صوت قرائت قرآن از نامحرم اشکال ندارد، ولی نباید با صوت برای نامحرم قرائت نماید. (2)
سؤال 21: اگر نامحرم را دوست داشته باشیم، حرام است؟
جواب: اگر دوست داشتن مرد اجنبی به خاطر ایمان و کمالات اخلاقی باشد، اشکال ندارد؛ ولی باید بسیار مراقب بود که شیطان از همین راه که آغاز آن مسأله ای ندارد، آدمی را به انحراف نکشاند.
سؤال 22: آیا نشستن سر سفره ای که نامحرم وجود دارد، حرام است؟
جواب: حرام نیست ولی باید خود را از نامحرم بپوشاند. 1. مجمع المسایل، آیت الله گلپایگانی، ج 2، ص 156، س400.
2. جامع المسایل آیت الله فاضل، ج 1، ص 252.
سؤال 23: در کارهای فرهنگی تا چه اندازه می توان با پسران رابطه داشت؟

جواب: رابطه ی دختر و پسر نامحرم اگر در حدّ معمول و با حفظ حجاب کامل از طرف دختر و درباره ی مسایل ضروری باشد، مانعی ندارد. با این شرط که نگاه کردن پسر به صورت و دست های دختر قصد لذت نباشد و همین طور دختر هم به قصد لذت به پسر نگاه نکند.
روشن است که هر فردی خود می تواند تشخیص دهد که کجا از مرز فراتر رفته است.
(بل الانسان علی نفسه بصیره) (1)
آدمی بر نفس خود آگاه است.
البته توصیه ما این است که هر چه قدر روابط بین دختر و پسر کمتر باشد، به نفع طرفین است.
سؤال 24: آیا می شود شوهر خواهر به خواهر زن خود محرم شود؟
جواب: برای محرم شدن خواهر زن به شوهر خواهر چند راه وجود دارد.
راه اول: اگر شوهر خواهر، پدری دارد که با خواهر زن او محرم نیست و خواهر زن هم شوهر ندارد، می تواند برای مدتی کوتاه خواهر
1. قیامت / 14.
زن خود را به صیغه ی پدر در آورد. با این صیغه خواهر زن، زن پدر او شده و با او محرم می گردد و هم چنین است، اگر خواهر زن صیغه ی جد خواهر شود چه جد پدری و چه جد مادری او.
راه دوم: اگر خواهر زن، دختر کوچک یا بزرگی دارد که او را شوهر نداده یا نوه ای دارد که دختر است چه نوه ی پسری و چه نوه ی دختری، می تواند او را صیغه ی شوهر خواهر خود کند. در این صورت این خواهر زن، مادرزن شوهر خواهر محسوب شده و با او محرم می گردد.
در این مورد باید همسر آن مرد که خاله ی بچه محسوب می شود اجازه داده باشد و اگر دختر باکره و یا صغیره است، پدر او باید اجازه بدهد.
راه سوم: اگر خواهر زن، شیر داشته باشد، شوهر خواهر می تواند دختر بچه ای را که شیرخواره است و غذا خور نشده، با اجازه ی پدرش صیغه کند و بعد خواهر زن او آن بچه را به دستوری که در رساله آمده شیر بدهد، بعداز شیر کامل خوردن آن بچه از پستان آن خواهر زن، خواهر زن با او محرم می شود، زیرا مادرزن رضاعی، شوهر خواهر محسوب می شود.
راهع چهارم: اگر خواهر زن، شوهر ندارد و شوهر خواهر او پسری از همسر دیگر دارد که خواهر زن خاله ی او محسوب نمی شود، می تواند این خواهر زن صیغه ی آن پسر شود تا عروس شوهر خواهر خود محسوب شده و با او محرم گردد.
سؤال 25: سلام کردن دختران به پسران جوان چه حکمی دارد؟
جواب: در محیط های جمعی سلام بر جمع مانعی ندارد، ولی بهتر است که از سلام های خصوصی که نوعاً زمینه ی فتنه است، اجتناب شود. از حضرت

علی علیه السلام نقل شده است که فرمودند من به زن جوان سلام نمی کنم؛ زیرا می ترسم در قلبم چیزی خلجان کند که مطلوب پرودگار نیست. (1)

لذا سلام کردن پسران به دختران و زنان جوان کراهت دارد. گرچه جواب سلام واجب است و زنان و دختران باید طوری جواب دهند که باعث تهییج و طمع جوانانی که دارای دل های مریض هستند، نشود و اگر در مواردی یقین داشته باشند که با اهداف شیطانی و نفسانی است نباید جواب دهند. هم چنین صحبت و سلام در صورتی که موجب ریبه و فساد باشد، جایز نیست.

سؤال 26: پوشیدن جوراب های نازک و بدن نما برای خانم ها در برابر نامحرم چه حکمی دارد؟

جواب: جایز نیست. (2)

1. اصول کافی، ج 4، ص 464.

2. عروه الوثقی، ج 1، ستر و ساتر، ص 550.

سؤال 27: قرآن خواندن یا سرود و دکلمه خواندن دختران دانش آموز در حضور مردان چه حکمی دارد؟

جواب: باید خودداری کنند. (1)

سؤال 28: خواندن قرآن توسط زن، نزد مردان چه حکمی دارد؟

جواب: اگر مرد اجنبی از آن لذت ببرد، جایز نیست. (2)

سؤال 29: کار کردن زن در جایی که نامحرم هست، چه حکمی دارد؟

جواب: کار کردن زن در جایی که نامحرم هست، با شرایط زیر اشکال ندارد:

1. حجاب کامل را رعایت کند و بیشتر از ضرورت با مردان صحبت نکند و ارتباط نداشته باشد.

2. در نگاه کردن هم فقط به دست و صورت، آن هم بدون قصد لذت و شهوت نگاه کند، زن و مرد نامحرم در محل خلوت و در بسته نباشند. (3)

سؤال 30: ارتباط تلفنی با نامحرمان چه حکمی دارد؟

جواب: ارتباط تلفنی به تنهایی حرام نیست. در عین حال، باید در

1. همان، ص 162.

2. احکام بانوان، محمد وحیدی، ص 24.

3. توضیح المسایل مراجع، م 889.

این زمینه بسیار مراقب و هوشیار باشید؛ زیرا این گونه ارتباطات به گونه ای ظریف و پیچیده است که خطر لغزش را فراهم می سازد. ثانیاً غالباً موجب اتهام است به ویژه برای آبروی دختر، خوب نیست و باید این گونه رابطه هم محدود باشد وگرنه برای روحیات دختر بسیار شکننده خواهد بود؛ زیرا بسیار می شود که ازدواجی صورت نمی گیرد و اتهام ارتباط با

نامحرمان برای او باقی می ماند.
سؤال 31: مکالمه ی تلفنی پسر و دختر و مراوده ی طرفین جهت دوستی چه حکمی دارد؟ اگر این گونه امور مقدمه ای برای تحقیق پیرامون ازدواج باشد، چه صورتی خواهد داشت؟
جواب: جایز نیست، مگر به مقداری که برای تحقیق در ازدواج ضرورت داشته باشد. (1)
سؤال 32: آیا نامزدهایی که شیرینی نامزدی خورده اند، ولی صیغه ی عقد نخوانده اند، محرم یکدیگرند؟
جواب: بدون اجرای عقد، محرمیت حاصل نمی شود.
سؤال 33: نگاه کردن به استاد مرد در کلاس درس چه حکمی دارد؟
جواب: نگاه کردن خانم ها به وجه و کفین و مواضعی که مردان به
1. احکام بانوان، آیت الله مکارم، ص 182، س 652.
طور متعارف نمی پوشانند، بدون لذت اشکال ندارد. (1)
سؤال 34: آیا زن می تواند به بدن مردی که کاملاً پوشیده نیست، مثل آن که با لباس آستین کوتاه یا ورزشی است، نگاه کند؟
جواب: نگاه کردن زن ها به بدن مرد نامحرم به استثنا وجه و کفین و مقداری که به طور طبیعی مردان (مذهبی) نمی پوشانند، حرام است. (2)
سؤال 35: سخن گفتن زن با مرد نامحرم چه حکمی دارد؟
جواب: خانم ها می توانند با نامحرم صحبت کنند، مشروط بر آن که به قصد لذت و ریبه نباشد، صدای خود را نازک نکنند، خوف به گناه و فساد افتادن نباشد. (3) البته صحبت کردن خانم ها با نامحرمان بدون ضرورت مکروه است. (4) ولی اگر بخواهد صدای خود را نازک کند، به طوری که تحریک آمیز باشد، حرام است. (5)
1. عروه الوثقی، ج 2، باب نکاح، ص 517، م 19.
2. عروه الوثقی ج 2، باب نکاح، م 31؛ تحریر الوسیله نکاح، م 19؛ توضیح المسایل آیت الله مکارم، ص 2080؛ توضیح المسایل آیت الله بهجت، م 1933؛ توضیح المسایل آیت الله فاضل، م 2501.
3. تحریر الوسیله، ج 2، م 29.
4. تحریر الوسیله، باب نکاح، م 29.
5. عروه الوثقی، ج 2، باب نکاح، م 39؛ مسأله ی حجاب، شهید مطهری، ص 287.
سؤال 36: نامه نگاری با مرد نامحرم و طرح مسایل عشقی در نامه چه حکمی دارد؟
جواب: از هر کاری که موجب مفسده است باید اجتناب شود. (1)
سؤال 37: آیا دختر و پسر می توانند برای محرمیت صیغه بخوانند؟
جواب: خواندن صیغه ی موقت بین دختر و پسر با اجازه ی ولیّ دختر

اشکال ندارد. (2)
سؤال 38: آیا دست دادن با نامحرم جایز است؟
جواب: جایز نیست، مگر از روی لباس. (3)
شهید مطهری می فرماید: دست دادن با نامحرم حتی در صورتی که به قصد لذت هم نباشد، جایز نیست مگر این که جامعه ای که حایل باشد. مانند دستکش البته در همین صورت هم مشروط به این است که به قصد لذت نباشد و الاّ حرام است. (4)
سماعه می گوید که از امام صادق علیه السلام درباره ی دست دادن مرد و زن نامحرم سؤال کردم، حضرت فرمود:
1. احکام روابط زن و مرد، ص 109.
2. توضیح المسایل مراجع، م 2385.
3. عروه الوثقی، باب نکاح، م 47، لایجوز مصافحه الا جنبیه نعم لا یأس بها من وراء الثوب؛ توضیح المسایل آیت الله بهجت، م 1934.
4. مسأله ی حجاب، شهید مطهری، ص 286؛ عروه الوثقی، ج 2، باب نکاح، م 37.
«لا یحل للرجل ان یصافح المرئه.» (1)
بر مرد جایز نیست که با زن نامحرم مصافحه نماید.
سؤال 39: راه رفتن با نامحرم چه حکمی دارد؟
جواب: اگر به قصد لذت و ریبه باشد، جایز نیست. (2)
سؤال 40: آیا وضوی زنان در برابر نامحرم صحیح است؟
جواب: لازم است بدن خود را از نامحرم بپوشانند، ولی در هر حال وضوی آنها صحیح است. (3)
سؤال 41: رفتار یک دختر خانم در محیط بیرون و در برابر نامحرم چگونه باید باشد؟
جواب: خداوند ضمن قرار دادن بعضی جذابیت ها برای بانوان، هیبت و وقاری در آن ها قرار داده که اگر به طور صحیح در اجتماع ظاهر شوند؛ حرمت واقعی آنان حفظ شده و هیچ کس قدرت تعرض به آن ها را ندارد.
بنابراین باید چند نکته را رعایت کنید:
1. حجاب کامل اسلامی را با داشتن چادر با روسری و مانتو رعایت کنید.
1. وسائل الشیعه، ج 14، ص 151.
2. احکام روابط زن و مرد، ص 111.
3. جامع المسایل آیت الله فاضل، ج 1، ص 51، س 134.
2. از پوشیدن لباس هایی که در برابر نامحرم از نظر شکل و رنگ و یا نشان دادن حجم بدن جلب توجه می کند، خودداری کنید.
مثلاً ممکن است که مانتو و یا کفش و روسری شما از نظر دستورات اولیه شرعی درست باشد، ولی رنگ و شکل و مدلی داشته باشد که در کوچه و

خیابان جلب نظر کند و در آن صورت، هم به اجتماع صدمه می خورد و هم برای خود شما مشکل آفرین می شود که نمونه آن نیز متأسفانه در اجتماع زیاد است. افرادی که با بدحجابی و خودآرایی توجه دیگران را به خود جلب می کنند، گرفتار علاقه و روابطی می شوند که مایه ی رنجش و ضربه های عاطفی و صدمات مختلف است.

3.یکی از مهم ترین مسایلی که برای یک خانم با شخصیت در اجتماع لازم است این است که علاوه بر رعایت حجاب، رفتار متین و سنگینی داشته باشد و با نامحرم فقط در حد ضرورت صحبت کند و تا حدی رفتار متکبرانه از خود بروز دهد تا احیاناً افرادی که طمعی در دل آنها وجود دارد جرأت جلو آمدن را به خود ندهند.

دختران باید بتوانند در برابر تقاضای بی مورد دیگران سست نشوند و با قاطعیت جواب منفی بدهند. خنده های بی جا، کنترل نکردن چشم، به پشت سر نگاه کردن و خوردن خوراکی در خیابان و... تماماً حرکاتی است که به فرد بی بندوبار قدرت جسارت می دهد.

سؤال 42: دوختن لباس زنانه توسط خیاط مرد چه حکمی دارد؟

جواب: در صورتی که ملتزم تماس بدنی و محرمات دیگر نشود، اشکال ندارد. (1)

سؤال 43: خانمی می خواهد به تحصیل خود ادامه دهد، ولی ادامه ی تحصیل او ملازم این است که با نامحرمان روبرو شود، مثل این که نزد نامحرم درس بخواند یا با دانشجویان پسر در یک کلاس بنشیند، آیا ادامه ی تحصیل در چنین شرایطی جایز است؟

جواب: هرگاه توأم با امر حرامی مانند خلوت با نامحرم و یا مفاسد دیگر نگردد، مانعی ندارد. (2)

سؤال 44: محدوده ی خلوت با نامحرم چیست؟ اگر شخصی مطمئن باشد که در خلوت با نامحرم به گناه نمی افتد، باز هم این کار اشکال دارد؟

جواب: اگر در مکانی هستند که معمولاً هیچ کس رفت و آمد نمی کند، خلوت با نامحرم محسوب می شود و خلوت با نامحرم حتی اگر فکر کنید به حرام نمی افتید، اشکال دارد. (3)

1. احکام بانوان، آیت الله مکارم، س 868، ص 240.
2. همان، س 656، ص 183.
3. همان، س 655، ص 183.

سؤال 1: اگر کسی فرزند پسر نداشته باشد و از دنیا برود، آیا بر دختر بزرگش واجب است نماز و روزه های قضای او را به جا آورد؟
جواب: واجب نیست، ولی اگر بتواند نماز و روزه های قضای او را به جا آورد، بسیار خوب است.
سؤال 2: آیا زن می تواند جلوتر از مرد نماز بخواند؟
جواب: در مورد فاصله ی زن و مرد به هنگام نماز نظر مراجع مختلف است. از این رو، آن چه مورد اتفاق است در آغاز می آوریم و سپس موارد اختلاف را ذکر می نماییم. بدیهی است هر کس باید به نظر مرجع تقلید خود مراجعه کند.
اگر فاصله ی زن و مرد بیش از پنج متر باشد یا بین آن ها حایلی مانند پرده یا دیوار باشد و یا در دو سطح (مثل طبقه ی اول و بالکن
بعضی از مساجد) ایستاده باشند و زن جلوتر از مرد باشد نمازشان صحیح است.
موارد اختلاف نظر:
1. امام خمینی، زنجانی و...: رعایت فاصله بین زن و مرد در نماز مستحب است و نبود فاصله برای نماز اشکالی ایجاد نمی کند.
2. آیت الله بهجت: نماز زن و مرد بدون رعایت فاصله (حداقل یک وجب) کراهت دارد و با رعایت فاصله کراهت ندارد و نماز در هر صورت صحیح است.
3. آیت الله مکارم، فاضل، تبریزی و سیستانی: اگر زن جلوتر از مرد بایستد نماز او باطل است و اگر همزمان شروع به نماز کنند نماز هر دو باطل است. (1)
سؤال 3: آیا در مسح می توان تمام انگشتان را به جز انگشت کوچک لاک زد و روی آن مسح کشید؟
جواب: مقدار واجب برای مسح پاها در وضو همان یک انگشت است یعنی اگر دست راست سر یکی از انگشتان پا قرار دهند و تا برآمدگی روی پا یعنی تا مفصل قدم بکشد کافی است. بنابراین اگر روی یک انگشت را لاک نزنید و بقیه اگر لاک داشته باشد، اشکال

1. یکصد پرسش و پاسخ درباره ی نماز، دفتر دوم، ص 166، ستاد اقامه ی نماز.

ندارد، اما برای غسل کردن باید همه ی انگشتان بلکه همه بدن از مانع خالی باشد و اگر سر سوزنی هم مانع باشد که آب به زیر آن نرسد، غسل باطل است.

سؤال 4: نماز خواندن با صورت آرایش کرده چه حکمی دارد؟
جواب: اگر آرایش مانع از رسیدن پوست پیشانی بر مهر نباشد، اشکال ندارد. (1)
سؤال 5: چرا زنان باید در حال نماز بدن خود را بپوشاند؟ در صورتی که خداوند از آشکار و نهان هر موجودی آگاه است.
جواب: شکی نیست که خداوند از همه چیز در همه حال باخبر است و پوشیده و پنهان برای او مفهوم ندارد. با بندگان خود نیز نامحرم نیست، ولی انسان در حال عبادت، خود را در حضور خدا می بیند و با او سخن می گوید و به راز و نیاز با او بر می خیزد.
در چنین حالی باید مناسب ترین لباس را در حضور او بپوشد و روشن است که مناسب ترین لباس برای زن همان لباس کامل است؛ یعنی لباسی که نشانه ی عفت و پاکدامنی او است و بهترین حالات او را منعکس می سازد، تنها چنین لباسی شایسته ی حال عبادت
1. توضیح المسایل مراجع، ج 1، ص 598، م 1060.
می باشد. (1)
داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو، برای مرد نیز به دوش گرفتن عبا و پوشاندن سر در نماز مستحب است.
پوشش کامل در نماز نوعی تمرین حجاب است که نمازگزار روزی چندین بار باید انجام دهد. پوشش کامل حضور قلب انسان را بیشتر می کند و از التفات ذهن به تجملات و چیزهای رنگانگ می کاهد.
سؤال 6: حکم شرکت زنان در نماز جماعت چیست؟
جواب: شرکت زنان در نماز جماعت موجب بهره مندی آنان از ثواب جماعت می گردد و فرقی از این جهت با مردان ندارند.
درباره ی شرکت زن ها در نماز جماعت آمده است اگر بتوانند کاملاً خود را از نامحرم حفظ کنند، بهتر است در مسجد نماز بخوانند. (2)
سؤال 7: چرا دختران باید از مردان در نماز عقب تر بایستند؟
جواب: نماز وسیله ی ارتباط با خداوند و مقابله با هوس ها و تمایلات نفسانی است. نماز سمبل عفت است، لذا باید خانم ها در
1. پاسخ به پرسش های مذهبی، آیت الله مکارم، ص 309.
2. توضیح المسایل امام خمینی رحمه الله، م 894.
نماز پوشش و حجاب کامل داشته باشند. یکی از حکمت های عقب تر ایستادن خانم ها این است که آنان در معرض دید نامحرمان نباشند تا بدین وسیله هم نماز مردان با توجه و حضور قلب بیشتر باشد و هم صفت خود نمایی آنان تعدیل گردد.
سؤال 8: اگر خانمی با لباس محفوظ مثل مانتوی گشاد و شلوار و روسری

یا مقنعه ی بزرگ نماز بخواند، درست است یا خیر؟
جواب: اشکال ندارد. (1)
سؤال 9: چنان چه زن هنگام نماز دریابد برخی از اندامش که پوشیدن آن لازم بوده، عریان مانده تکلیف چیست؟
جواب: باید برای ادامه ی نماز آن عضو را بپوشاند و احتیاط مستحب آن است که نماز را دوباره بخواند و اگر پوشیدن آن عضو طول بکشد، بنابر احتیاط واجب دوباره بخواند. (2)
البته تا زمانی که عمدی نباشد، دوباره خواندن لازم نیست. (3)
1. استفتائات امام خمینی رحمه الله، ج 1، س 35، لباس نمازگزار.
2. عروه الوثقی، ج 2 باب ستر و ساتر، م 11، فی الخلل، م 8.
3. اجوبه الاستفتائات آیت الله خامنه ای، ج 1، ص 132، س 442.
سؤال 10: وضو گرفتن زن آن جا که نامحرم او را می بیند، چگونه است؟
جواب: نباید آن جا وضو بگیرد، چنان چه گرفت وضویش صحیح است ولی گناه کرده است. (1)
سؤال 11: آیا زن می تواند امام جماعت شود؟
جواب: به فتوای همه ی مراجع تقلید، امامت جماعت زن برای مردان جایز نیست، ولی در مورد زنان مسأله مورد اختلاف است.
برخی از مراجع هم چون آیت الله مکارم آن را جایز می دانند و برخی دیگر از مراجع هم چون آیت الله فاضل، جایز نمی دانند. (2)
مقلدین باید طبق فتوای مرجع تقلید خود عمل نمایند.
سؤال 12: چرا زنان روزه ای را که در ایام حیض نگرفته اند باید قضا کنند، ولی نمازها را نباید قضا نمایند؟
جواب: زیرا امام صادق علیه السلام می فرمایند: روزه فقط یک ماه در سال است؛ ولی نماز در تمام ماه های سال مطرح می باشد (مقصود آن است که برای قضای روزه آن چنان به زحمت نمی افتند ولی برای
1. عروه الوثقی، ج 1 شرایط وضو، م 30.
2. توضیح المسائل مراجع، ج 1، ص 819؛ امام خمینی (ره) احتیاط واجب آن است که امام جماعت زنان نیز مرد باشد.
قضای نمازهای فوت شده، بسیار به زحمت می افتند.) (1)
سؤال 13: چند روز به طور جدی نماز می خوانم و دوباره رها می کنم. لطفاً برای حل این مشکل مرا راهنمایی کنید؟
جواب: اولین مسأله ای که باید بررسی کرد، این است که علت جدی نگرفتن نماز چیست؟ اگر به آن اعتقاد ندارید یا در آن مشکلی دارید، باید ابتدا آن را حل کرد و آن گاه بر آن همت نمود.
میزان همت و کوشش انسان در هر کاری بستگی به شناختی است که از اهمیت آن کار دارد. مثلاً اگر پزشک دارویی به بیماری بدهد که روزی پنج

بار از آن مصرف کند، اگر بیمار آگاهی کافی یا اعتماد به آن نداشته باشد، آن را به کار نمی بندد. بنابراین، باید ابتدا میزان آگاهی و اعتقاد را تقویت نمود و سپس با اراده و تصمیم قوی بر آن همت گمارد و در مرحله ی بعد باید دوستانی انتخاب نمود که معاشرت با آنان انسان را به خواندن نماز تشویق می نمایند.

سؤال 14: چرا در زمان عادت ماهانه عبادت تعطیل می شود؟

جواب: اولاً، همه ی عبادت ها تعطیل نمی شود، فقط برخی از عبادت ها هم چون نماز و روزه تعطیل می شود؛ ثانیاً، تعطیلی این گونه عبادت ها به جهت آن است که در ایام عادت طهارت و پاکی ای که از شرایط انجام آن عبادت ها است وجود ندارد؛ ثالثاً، راه جبران وجود دارد، مثلاً در زمان عادت، زنان می توانند در سجاده ی خود بنشینند و ذکر بگویند.

1. علل الشرایع، ص 294.

سؤال 1: نقش زنان در انقلاب حضرت مهدی علیه السلام چیست؟
جواب: بدون تردید نقش زنان در تاریخ اسلام بسیار مهم و تعیین کننده بوده و در هر مقطعی از تاریخ، زنان حضور چشمگیر داشته اند. در انقلاب حضرت مهدی علیه السلام نیز نقش مهمی دارند.
امام صادق علیه السلام به مفضل بن عمر فرمود: حضرت مهدی را سیزده زن همراهی می کنند. مفضل عرض کرد: آن ها چه کار می کنند. حضرت فرمود: مجروحین را مداوا و بیماران را پرستاری می کنند. همان طوری که در زمان پیامبر صلی الله علیه و آله چنین کردند. (1)
امام باقر علیه السلام فرمود: سوگند به خدا امام زمان با سیصد و اندی می آید که در میانشان پنجاه زن هستند. آنان در مکه اجتماع می کنند
1. اثبات الهداه، شیخ حر عاملی، ج 7، ص 150.
بی آن که قبلاً وعده داده باشند. آمدنشان مانند ابرهای پاییزی است. (1)
سؤال 2: علت عصبانیت و بدخلقی بعضی از دختران جوان چیست؟
جواب: جوان در حال گذر از مرحله کودکی به بزرگسالی است. انسان تا به دوران تعادل بزرگسالی برسد، دگرگونی های جسمی و روحی زیادی را باید طی کند. تغییرات بدنی همراه با ترشح هورمونی دوران نوجوانی می تواند در روحیه و رفتار انسان تأثیر بگذارد.
از طرف دیگر جوان می خواهد به عنوان یک شخصیت مستقل ابراز وجود کند و همراه همین مسأله گاهی کارهای ناپخته می کند که باعث ایراد گرفتن دیگران می شود و بزرگسالان خانه نیز هنوز او را به چشم یک کودک می نگرند و این مسأله نیز باعث اصطکاک می شود.
سؤال 3: استفاده از حنای هندی برای دست و پا و مو چه حکمی دارد؟ آیا وضو و غسل با آن صحیح است؟
جواب: اگر مانند حنای معمولی باشد که فقط رنگ آن باقی می ماند و مانع از رسیدن آب به پوست بدن در هنگام وضو و غسل نباشد، اشکال ندارد.
1. بحارالانوار، ج 52، ص 223؛ یکصد پرسش پیرامون امام زمان، علیرضا تهرانی، ص 223.
سؤال 4: بعضی از دختران آموزگار، حقوق دریافتی شان را پس انداز می کنند و چون فعلاً در خانه ی پدر و مادر هستند، احتیاج به خرج کردن پول ندارند و قصد تهیه ی خانه هم ندارند و فقط مقداری از این پول را جهیزیه تهیه می کنند. آیا این ها باید سال مالی داشته باشند یا خیر؟ آیا به پس انداز آنها یا جهیزیه شان خمس تعلق می گیرد یا خیر؟

جواب: اگر در بین سال جهیزیه تهیه کرده باشند، خمس ندارند؛ اگر پول را پس انداز کرده باشند باید خمس آن را بدهد. (1)
سؤال 5: نگهداری عکس های مبتذل و یا نصب کردن آن در اتاق خواب دختران چه حکمی دارد؟
جواب: اگر موجب اشاعه ی فرهنگ ابتذال می شود، گناه است.
سؤال 6: آیا به حساب پس اندازی که پدر برای دخترش باز کرده، خمس تعلق می گیرد؟
جواب: اگر وجه را در بین سال به دختر ببخشد بر پدر خمس واجب نیست و اگر سال بر آن پول بگذرد باید او خمس آن را بدهد. (2)
1. استفتائات امام خمینی رحمه الله، ج 1، ص 353، س 25.
2. مجمع المسایل، ج 1، ص 286، س 893.
سؤال 7: رانندگی اتومبیل برای زنان چه حکمی دارد؟
جواب: با حفظ حجاب اسلامی مانعی ندارد. (1)
سؤال 8: آیا زن حایض می تواند زیارت عاشورا و دعای توسل یا دعای کمیل بخواند؟
جواب: زن حایض می تواند زیارت عاشورا و دعای توسل و دعای کمیل بخواند، ولی چون در دعای کمیل جمله «افمن کان مومنا کمن کان فاسقا لایستوون.» از سوره ای است که سجده واجب دارد، همین جمله را جایز نیست تلفظ کند و خواندن بقیه ی دعای کمیل اشکالی ندارد و البته نباید هنگام خواندن، بدنش به آن چه مس آن حرام است، برسد. (2)
بنابراین، زن حایض می تواند دعای توسل و زیارت عاشورا بخواند و در زیارت عاشورا می تواند مانند زمانی که پاک است، سجده کند، ولی نمی تواند نماز زیارت بخواند.
سؤال 9: حکم گرفتن عکس بدون حجاب که ظاهر کننده ی آن آقا است، چگونه است؟
جواب: گرفتن عکس نامحرم بدون حجاب اشکال دارد و دیدن
1. احکام بانوان، آیت الله مکارم، س 878.
2. عروه الوثقی، ج 1 فیما یحرم علی الجنب، م 5.
عکس توسط نامحرم و بدون قصد لذت در صورتی که آنان را نشناسد بلامانع است. (1)
سؤال 10: برخی از زنان و دختران اعتقاد زیادی به انواع فال، ازجمله فال قهوه و نیز کف بینی و طالع بینی دارند به گونه ای که گاهی مسیر زندگی خود را بر آن اساس پی ریزی می کنند. این کار برای خانم ها و انجام دهندگان آن چه حکمی دارد؟
جواب: فال قهوه و امثال ان از خرافات است و سزاوار نیست که هیچ کس به سراغ ان برود. (2)

سؤال 11: آیا بلند گذاشتن ناخن برای زنان جایز است؟
جواب: برای زن اشکال ندارد که مقدار کمی از ناخن هایش بلند باشد اما به شیوه تقلید از اجانب نباشد در حدیثی از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده که به مردان فرمودند ناخن ها را بگیرید اما برای زنان جایز است کمی از آن را باقی بگذارند؛ زیرا موجب زینت و زیبایی آن ها است. (3)
1. یکصد پرسش و پاسخ درباره ی نماز دختر، ص 40، ستاد اقامه ی نماز.
2. احکام بانوان، آیت الله مکارم، ص 246، س 896؛ پرسش های مهم و پاسخ های کوتاه، محسن قرائتی، مرکز فرهنگی درس هایی از قرآن، ص 84.
3. وسایل الشیعه، ج 1، ص 435.
البته بلند گذاشتن بیش از حد ناخن های دست علاوه بر منافات داشتن با اصول بهداشتی، نوعی تقلید از بیگانگان محسوب می شود و مطلوب نیست. (1)
سؤال 12: آیا برای خانم ها جایز است که عطر بزنند و از منزل خارج شوند؟
جواب: در روایات متعددی از این کار نهی شده و ظاهر بعضی از آن ها حرمت است. (2)
سؤال 13: تک خوانی موسیقی های غیر مطلوب توسط زن مانند سرودها، چه حکمی دارد؟
جواب: در صورتی که نامحرم صدای آن ها را بشنود، جایز نیست. (3)
سؤال 14: من ظرفیت دیدن فیلم های غیر اخلاقی را دارم و در من تأثیرنمی کند، آیا دیدن آن ها برایم حرام است؟
جواب: این تصور شما ناشی از اشتباهی است که خیلی از جوان ها دارند. آن ها خیال می کنند قدرت این را دارند که هر فیلمی را ببینند و
1. مسایل جدید، سید محسن محمودی، ج 3، ص 63 (دیدگاه ده مرجع تقلید).
2. وسایل الشیعه، ج 14، ص 113.
3. احکام روابط زن و مرد، سید مسعود معصومی.
با هر دوستی هم صحبت شوند و به هر مجلسی که دلشان خواست بروند و در آن ها هیچ تأثیری نکند. در حالی که این مسأله جزء اصول مسلم علمی است که موجود زنده در حال اثر پذیری و اثر گذاری در محیط خود می باشد و بزرگان به این نکته اشاره کرده اند. پیامبر صلی الله علیه و آله دائماً به خداوند پناه می برد و به درگاه او ناله و زاری می کرد تا خداوند او را حفظ کند. آن وقت ما چگونه می توانیم در اوج بلوغ و طغیان غرایز، چنین ادعایی را داشته باشیم؟ حقیقتِ این است که نفس، ما را فریب می

دهد و با این توجیه که این ها در ما تأثیر ندارد ما را به گذرگاههای خطرناک می کشاند و کم کم قبح و زشتی گناه در نظر ما از بین می رود. خلاصه در انتها انسان سر از جایی در می آورد که اگر از ابتدا فکرش را هم می کرد به وحشت می افتاد. شما در مورد افرادی که جنایت یا لغزش های اخلاقی خطرناک داشته اند تحقیق کنید. خواهید دید همه ی آن ها ندانسته و گام به گام به جایی کشیده شدند که راه بازگشت نداشتند. تهاجم ناجوانمردانه ی فرهنگی به نسل جوان در دنیا به کمک همین فیلم ها و ارایه ی الگوهای غلط انجام گرفته است.
البته شاید مقصود شما از سؤال این باشد که با دیدن این فیلم ها دست به کار خلافی نمی زنید. ما اراده و قدرت شما را تحسین می کنیم؛ ولی بدانید که این فیلم ها در شما تأثیر خواهند گذاشت.
به هر حال، مراقب باشید و بدانید که عمر و جوانی دوباره باز
نمی گردد. خود را با این توجیهات به دام گناه نیندازید و مطیع دستورات خداوند باشید تا کامتان در دنیا و آخرت شیرین شود و به مقام شایسته خویش نایل شوید. چشم و گوش خود را سخاوت مندانه در هر راهی مصرف نکنید و اجازه ورود به دنیای درونتان را به هر کسی و هر چیزی ندهید.
سؤال 15: آیا موسیقی و آهنگ و ترانه هایی که وجود دارد، حرام است یا نه؟ در مورد آهنگ ها و سرود های رادیو، تلویزیون حکم شرعی چگونه است؟
جواب: موسیقی و آهنگ در روح انسان تأثیر می گذارد و انسان را در جهت خاصی حرکت می دهد.
اکنون اگر از آن در جهت اهداف مثبت و توجه به معنویات استفاده شود، ظاهراً بلا اشکال است؛ مانند برخی از سرودهای رادیو،تلویزیون که در آن از مسایل اخلاقی و عرفانی و عشق به خدا و معصومین علیهم السلام و شهدا صحبت می کنند. همان طور که چشم احتیاج به دیدن مناظر زیبا دارد، گوش هم احتیاج به شنیدن نواهای منسجم و زیبا دارد.
نکته ی دیگر این که حالا که گوش انسان به صدای زیبا احتیاج دارد، چرا ما فقط آن را با آهنگ و نوار موسیقی ارضا کنیم. افرادی که
دائماً آهنگ گوش می کنند، از صداهای زیبای دیگر مانند گوش کردن به نوار قرآن قاریان خوش صدا که بسیار زیبا و مفید نیز می باشد، محروم می شوند. آیات قرآن متناسب با تاروپود روح ما است که انسان، هم از ظاهر آن لذت می برد و هم از معانی و باطن آن. بنابراین، ما نباید از این گونه نواهای آسمانی پرفایده و بی ضرر خود را محروم کنیم.
موسیقی اگر متناسب با مجالس لهو و لعب باشد، حرام است. اگر یقین کردیم که یک موسیقی رادیو و تلوزیون نیز همین حالت را دارد، حرام است

والا اشکال ندارد.
سؤال 16: آیا نگاه کردن به فیلم های مستهجن برای زنان و مردان بدون لذت جایز است؟
جواب: نگاه کردن به این گونه فیلم ها که به منظور انحراف جوانان تدارک دیده شده، جایز نیست. (1)
سؤال 17: رقص چه حکمی دارد؟
جواب: هر عملی که عرفاً بدان رقص گویند برای غیر همسر جایز
1. جامع المسایل آیت الله فاضل، ج 1، س 1729؛ صراط النجاه، آیت الله تبریزی، س 901.
نیست و در حرمت رقص زن فرقی در انواع رقص ها نیست. (1)
سؤال 18: رقص در مجالس زنانه بدون آهنگ موسیقی حرام است یا حلال؟
جواب: رقص اگر به گونه ای باشد که شهوت را تحریک کند و یا مستلزم کار حرام و یا ترتیب مفسده ای باشد، حرام است. (2)
سؤال 19: رقصیدن دختران در میهمانی ها و جشن ها چه حکمی دارد؟
جواب: رقص حرام است، مگر برای شوهر. (3)
سؤال 20: رقص زن برای زن و رقص مرد برای مرد چگونه است؟
جواب: رقص برای جنس موافق با همراه نبودن محرومات دیگر از نظر بسیاری از مراجع تقلید حرام است و برخی از مراجع هم چون آیت الله فاضل لنکرانی آن را حرام نمی کند. (4)
بنابراین، هر کس باید طبق فتوای مرجع تقلید خود عمل نماید.
1. مسایل جدید از دیدگاه علما، ج 1، ص 204.
2. اجوبه الاستفتائات آیت الله خامنه ای، ج 2، ص 31.
3. جامع الاحکام آیت الله صافی، ج 1، ص 297، س 1021 و 1024.
4. جامع المسایل آیت الله فاضل، ج 1، ص 486، س 1736.
سؤال 21: خواب نامه هایی که به نام پیامبر صلی الله علیه و آله و ائمه علیهم السلام مطرح می شود، چه حکمی دارد؟
جواب: خواب نامه هایی با مضامین مختلف در بین مردم پخش می شود که مثلاً دختری در حرم حضرت زینب علیها السلام خواب دیده که حضرت به او فرموده که به زنان بگو حجاب را رعایت کنند و در پایان از خواننده ی نامه خواسته شده از روی آن چند بار بنویسد و اگر ننویسد اتفاق بدی برای او می افتد و گاهی به نام پیامبر صلی الله علیه و آله و یا امام رضا علیه السلام چنین نسبت هایی داده می شود که اصل چنین خواب نامه ها از طرف دشمنان اسلام به منظور تضعیف پایه های اعتقادی انجام می شود و تمام علمای اسلام چنین کارهایی را ناپسند می دانند. (1)
سؤال 22: فلسفه ی نگهداِشتن عدّه چیست؟

جواب: از آن جا که غالباً به هم خوردن خانواده ها ضربه های جبران ناپذیری بر پیکر اجتماع وارد می سازد، اسلام مقرراتی وضع کرده تا آخرین مرحله ی امکان از گسستن پیوند خانواده جلوگیری به عمل آید.
از یک طرف طلاق را از منفورترین حلال ها شمرده و از طرف دیگر با ارجاع اختلافات زناشویی به دادگاه خانواده که به وسیله ی بستگان
1. جامع الاحکام آیت الله صافی، ج 2، ص 16، س 1695.
طرفین تشکیل می شود، زمینه ی آشتی را فراهم می آورد.
«عدّه» وسیله ای است برای صلح و بازگشت به زندگی؛ زیرا گاهی در اثر عوامل مختلف زمینه ای فراهم می شود که زن و شوهر نمی توانند یکدیگر را تحمل کنند و تصمیم به جدایی و طلاق می گیرند، اما مدتی که از این کشمکش گذشت، زن و شوهر از کار خود پشیمان می شوند. عدّه فرصتی است تا این امواج زودگذر بگذرد و ابرهای تیره ی نزاع و دشمنی از آسمان زندگی آنان پراکنده شود.
یکی دیگر از فلسفه های عده، روشن شدن وضع زن از نظر بارداری است. درست است که یک بار دیدن عادت ماهیانه معمولاً دلیل بر عدم بارداری زن است، ولی گاه دیده شده که زن در عین بارداری عادت ماهیانه را در آغاز حمل می بیند.
از این رو، برای رعایت کامل این موضوع دستور داده شده که زن سه بار عادت ماهیانه ببیند و پاک شود تا به طور قطع عدم بارداری از شوهر سابق روشن گردد و بتواند ازدواج مجدد کند. (1)
سؤال 23: شنیدن نوارهای موسیقی که خواننده آن زن است چه حکمی دارد؟
جواب: همه ی مراجع فرموده اند جایز نیست. (2)
1. ر.ک: تفسیر نمونه، ج 2، ص 106، ذیل آیه ی 228 سوره ی بقره.
2. مسایل جدید، ج 3، ص 76.
سؤال 24: پدر و مادرم من را با دیگران مقایسه می کنند و آن ها را به رخم می کشند و من ناراحت می شوم. آیا این کار صحیح است؟
جواب: بعضی اوقات پدر و مادر می خواهند انسان را به تحریک وادار کنند و برای این کار از روش ناصحیحی استفاده می کنند.
بهتر این است که هر انسانی را با خودش مقایسه کنند، مثلاً یک دانش آموز که نمره 12 گرفته را با دانش آموز نمره 20 مقایسه نکنند، بلکه او را با نمره ی قبلش که مثلاً 9 گرفته بود مقایسه کنند و متوجه این باشند که او پیشرفت کرده است.
بنابراین، شکی نیست که مقایسه انسان با دیگران مخصوصاً اگر به صورت سرکوفت زدن باشد صحیح نیست و اما وظیفه ی ما در مقابل این کار چیست؟

اولاً: باید سعی کنیم که در برابر مقایسه ما با دیگران، حساسیت و عکس العمل نشان ندهیم؛ بلکه به طور جدی بگوییم: بله، واقعاً فلانی از من بهتر است. من هم باید تلاش کنم که به او برسم و حتی از او سبقت بگیرم. در این صورت این مسأله می تواند مایه ی رشد شما شود. ضمن این که مقایسه کننده احساس می کند که نمی تواند از این راه وارد شود و دیگر سرکوفت نمی زند.
ثانیاً: این نکته که مقایسه ی انسان با دیگران کار صحیحی نیست را از طریق مطرح کردن با پدر و مادر با کمال احترام به آنها تذکر دهید. در
صورتی که مفید واقع نشد، مسئول و مربی تربیتی و مشاور مدرسه و یا نزدیکان را متقاعد نمایید که با پدر و مادرتان صحبت کنند و به آن ها بگویند که مقایسه و سرکوفت زدن باعث تحقیر شخصیت انسان می شود و سودی ندارد و مضر است. پدر و مادر نیز شما را دوست دارند، وقتی ببینند کاری فایده ندارد ان شاء الله آن را کنار خواهند گذارد.
سؤال 25: چرا دختر در روایات با عنوان ریحانه و گل مطرح شده است؟
جواب: زیرا چنان که گل مظهر نشاط و طراوت است، دختر نیز مظهر عاطفه و احساسات و طراوت است. همان طور که گل لطیف و ظریف و آسیب پذیر است، دختران نیز به لحاظ لطافت روحی و جسمی، باید از کارهای خشن و سخت به دور باشند. گل برای محفوظ ماندن از آسیب ها نیاز به حفظ و مراقبت دارد، دختران نیز لازم است برای محفوظ ماندن از آسیب ها و خطرها با عفاف و حجاب باشند. (1)
1. ره توشه ی ویژه ی بوستان ولایت، سال 79، ص 351.
سؤال 26: پدر مادرم به من اعتماد ندارند و مرا محدود می کنند. چگونه اعتماد آن ها را به دست بیاورم؟
جواب: در پاسخ به سؤال فوق توجه به چند نکته ضروری است:
1. باید دانست حساسیت خانواده به فرزند و کنترل او از روی محبت است؛ یعنی چون فرزندشان را خیلی دوست دارند و به قول معروف دست و دلشان برای او می لرزد، می ترسند که لطمه ای به او بخورد.
2. اعتماد را باید با عمل به دست آورد. مثلاً اگر به بیرون رفتن شما به تنهایی حساسیت دارد، شما پیشقدم شوید و بگویید که من امروز مقداری خرید دارم و برادرم حتماً باید با من بیاید تا من تنها نروم. یا اگر به تلفن های شما حساس اند وقتی تلفن زنگ زد گوشی را بر ندارید تا افراد دیگر منزل بردارند. آن وقت اگر با شما کار داشتند گوشی را به شما بدهند.
سؤال 27: اگر انسان محدود شود در او ایجاد حرص و عقده می شود، اما اگر جوانان در مسائل دوران جوانی آزاد باشند این مشکلات، خود به خود حل می شود.
جواب: این سؤالی است که خیلی از جوان ها مطرح کرده اند و ظاهر آن

نیز معقول و منطقی به نظر می رسد. یعنی اگر ما جلوی چیزی
را بگیریم عطش و حرص انسان نسبت به آن زیاد می شود. بنابراین، باید آن را آزاد گذاشت تا همه ی مسایل حل شود.
اکنون ببینیم آنان که چنین تصوری می کنند به کجا رسیده اند. کاهش شدید آمار ازدواج، کثرت فرزندان نامشروع، تمایل جوانان به زندگی مجردی، متلاشی شدن خانواده، احساس تنهایی مخصوصاً در افراد مسن و... از آثار این طرز فکر است. باوجود این همه صدمات لااقل انسان انتظار دارد که مسأله ی غریزه در میان آنان حل شده باشد، در صورتی که کار به انحرافات جنسی، تجاوز به کودکان و تجاوز به زنان، همراه با تهدید و ارعاب از مسایل رایج کشورهای غربی است. به شکلی که فریاد اندیشمندان این کشورها بلند شده و آن ها نسبت به آینده بسیار بیمناک هستند. پس اشکال کار در کجا است؟ مسأله این جا است که اگر انسان از چیزی منع شود و ضمناً به طرف آن تحریک شود در او ایجاد عقده شده و سر به طغیان می گذارد. اما اگر زمینه های تحریک در جامعه از بین برود و غرایز در سنین اولیه جوانی کنترل شوند و سپس با ازدواجی مناسب حل شوند؛ هیچ عقده و فشار روانی پیش نمی آید. متأسفانه در جامعه ی اسلامی ما گروهی از طریق فیلم های مبتذل، مجلات و کتب محرک، ماهواره، مجالس لهو و لعب و تصاویر کامپیوتری به اوج تحریک و فشار غریزی مبتلا می شوند و چون در نظام اسلامی هرج و مرج جنسی منع شده است،
احساس خفقان و ناراحتی می کنند.
در تمام دنیا برای این غرایض چاره ای وجود ندارد، الا این که افراد با کنترل خود، اجازه ی طغیان و تحریک بیشتر به آن ندهند و در نهایت با ازدواج مناسب مسأله را حل کنند. چون میل طبیعی با ازدواج برطرف می شود.
جوانانی که به دنبال فیلم ها و مجلات و محافل آن چنانی هستند و پدران و مادرانی که فیلم های ماهواره و نظایر آن را به داخل خانه می آورند، دانسته یا ندانسته تیشه به ریشه ی نسل آینده ی خود می زنند و به اسم تفریح و گذراندن وقت قدم در راهی می گذارند که انتهای آن سقوط حتمی در وادی فساد و فروپاشی اخلاق و نظام خانواده است.
سؤال 28: در زندگی اطرافیانم شکست دیده ام و احساس می کنم در زندگی شکست خواهم خورد، لطفاً مرا راهنمایی کنید.
جواب: دیدن شکست های متعدد در اطرافیان، دل شما را خالی کرده است. فکر می کنید که شما هم به همان گرفتاری ها دچار می شوید. در حالی که اولاً: شکست آن ها به هیچ وجه دلیل نمی شود که شما هم شکست بخورید؛ ثانیاً: شما می توانید آن شکست ها را بررسی کنید و از

آن ها درس بگیرید و سعی کنید در زندگی طوری
رفتار کنید که مشکلاتی که برای آنها پیش آمده برای شما پیش نیاید. به خداوند توکل کنید واز او امید خیر و برکت داشته باشید و سعی کنید رفتار صحیحی داشته باشید. ان شاءالله که هیچ مشکلی برایتان پیش نمی آید و یقین داشته باشید که خداوند قادر بر هر کاری می باشید و می تواند در دلِ گرفتاری ها برای شما آرامش و خوشبختی فراهم کند، همان طور که آتش را برای حضرت ابراهیم علیه السلام به گلستان تبدیل کرد. وقتی خداوندی به این قدرت و مهربانی بر نظام عالم حاکم است، جای هیچ گونه دلهره و نگرانی و این گونه وسوسه ها نیست.
سؤال 29: چگونه می توان در اوج جوانی و سال های آغاز آن خود را از گناه و بی بند و باری حفظ نمود؟
جواب: یکی از بهترین راه ها برای سؤالی که مطرح شد این است که از ابتدا به غرایز سرکش دوره ی بلوغ اجازه خودنمایی و تحت تأثیر قرار دادن را ندهید.
اگر خود را به فعالیتی که دوست دارید مشغول کنید و اوقات فراغت خود را کاملاً پر کنید تا حدّ زیادی از افتادن در وادی بی بند و باری نجات پیدا خواهید کرد. غرایز انسان مانند انبار مهمات هستند که اگر یک جرقه به آن برسد منفجر شده و قابل مهار نیست و صدمه
می زند. افرادی که خود را با انواع فیلم ها و موسیقی و مجله های محرک و دوستان ناباب و کتاب های بد و چشم چرانی و... به مرحله ی تحریک و انفجار می رسانند، نخواهند توانست از دام بی بندوباری و آلودگی های آن دور بمانند. پس اوقات فراغت خود را پر کنید و طوری عمل کنید که حتی یک دقیقه وقت اضافه هم نداشته باشید. به نمازهای پنجگانه بسیار اهمیت بدهید و در پایان از خداوندی که بر همه چیز دانا و توانا است کمک بخواهید که شما را حفظ کند.
سؤال 30: آیا می شود در جوانی هر کاری دلمان خواست انجام دهیم و در سنین پیری توبه کنیم؟
جواب: این فکر به چند دلیل غلط است و جوان می بایست خود را از وسوسه ی آن دور کند:
1. اگر کسی گناه کند، کم کم به آن خو می گیرد و ترک آن مشکل خواهد بود.
2. هنگامی که گناه تکرار شد، قُبح و زشتی آن در نظر انسان از بین می رود و ممکن است، اصولاً به فکر توبه نیفتد. یعنی هنگامی که به او می گویند: برای تدارک آخرت از گناهانت توبه کن، می گوید: من که گناهی نکرده ام در حالی که گناهان زیادی داشته ولی چون به آن ها عادت کرده است آن ها را گناه نمی داند.

3. ما زمان مرگ خود را نمی دانیم. از کجا معلوم که مثلاً شصت یا هفتاد سال عمر کنیم و در آن موقع، موفق به توبه شویم. چه کسی می تواند تضمین کند که برای یک دقیقه ی دیگر زنده است؟
4. اصولاً گناه چیز بد و زننده ای است و اگر کسی ذره ای کمال پیدا کند از گناه بی زار می شود.
با توضیحی که دادیم دیگر انسان نباید بگوید فعلاً گناه کنیم بعداً توبه می نماییم. مثل این که ما بگوییم فعلاً سم بخوریم و بعداً برویم بیمارستان تا مداوا شویم. انسان عاقل به طرف گناه نباید برود و باید با اطمینانی که به پروردگارش دارد بداند که در گناه ضرری وجود دارد که بالاخره گریبان انسان را می گیرد.
سؤال 31: چگونه می توان غریزه ی جنسی را کنترل نمود؟
جواب: بهترین راه مقابله با غریزه ی جنسی ازدواج است و اگر به هر دلیلی شرایط ازدواج فراهم نبود، باید خود را از زمینه ها و صحنه هایی که موجب بحران جنسی می شود، دور نگاه داشت هم چون نگاه های مسموم و مناظر تحریک آمیز، موسیقی های تحریک کننده و مبتذل، نشست های غفلت زا و... ایجاد مصونیت به وسیله ی تقویت ایمان و تقوا و ارتباط با خدا و قرآن و دعا و دوستان شایسته.
سؤال 32: حکم دوچرخه سواری و موتور سواری دختران با مانتو در سطح شهر با توجه به آثار و تبعات سوء اجتماعی واخلاقی آن، چیست؟
جواب: با توجه به پیامدهای سویی که این گونه امور دارند، لازم است از آن پرهیز شود. (1)
سؤال 33: با این که رفتار صحیح در محیط بیرون داریم، باز هم بعضی از افراد برای ما ایجاد مزاحمت می کنند. در این صورت تکلیف ما چیست؟
جواب: افرادی که باحجاب کامل و رفتار متین در اجتماع ظاهر می شوند، معمولاً صدمات بسیار کمتری از ناحیه ی مزاحمین می خورند. در این گونه موارد اگر هم مزاحمی وجود داشته باشد، رفتاری خشن توأم با مسخره کردن دارد که این موضوع نشان دهنده ی آن است که حجاب و رفتار خوب شما مؤثر بوده است؛ زیرا اگر او می توانست طمعی در شما داشته باشد، هیچ گاه ظاهراً برایتان ایجاد مزاحمت نمی کرد، بلکه جملات زیبا می گفت و ابراز محبت می کرد. پس معلوم می شود که او از این موضوع ناامید است، لذا اقدام به اذیت و مزاحت می کند. بنابراین، با قطعیت به رفتار صحیح و حجاب کاملتان ادامه دهید که خیر دنیا و آخرت شما در آن است. در
1. احکام بانوان، آیت الله مکارم، س 880، ص 242.
مورد مزاحمین خیابانی بهترین روش بی اعتنایی است؛ یعنی شما چنین فردی را که این قدر خود را پایین آورده و در حد یک مزاحم خیابانی قرار

داده است، ندیده بگیرید.
به عبارت دیگر، اصلاً او را به حساب نیاورید و جواب سخن زشت یا زیبایش را ندهید. اگر می توانید مسیر منزل خود را عوض کنید تا او مطمئن شود که شما روی این گونه دوستی ها حساب نمی کنید و شخصیت شما بالاتر از این گونه مسایل است. البته اگر خدای ناکرده مزاحمت در حدی بود که قابل تحمل نبود می بایست با پدر، مادر یا برادر یا مسئولین مدرسه در میان بگذارید و از طریق افراد بزرگ تر یا حتی نیروهای انتظامی جلوی یک فرد شرور گرفته شود. در این مورد هم هیچ ترسی به خود راه ندهید. بعضی افراد می ترسند که حالی که شما در یک محیط صمیمی می توانید مسأله را با پدرتان مطرح کنید. البته اگر واقعاً فکر می کنید که در آن صورت پدرتان عکس العمل منفی نشان می دهد، موضوع را به شخص مطمئنی از نزدیکان بگویید تا کمکتان کند. در انتها یک نکته را ذکر می کنیم و آن این که مبادا خدای ناکرده شما در خیابان، بدحجابی و جلوه گری کنید و افراد جوان را تهییج کنید و انتظار داشته باشید چیزی به شما نگویند. تمام مطالبی که گفته شد برای کسی است که حجاب و رفتار اسلامی کامل
را رعایت می کند و در محیط بیرون درست رفتار می کند و مورد مزاحمت قرار می گیرد و الا خودش مقصر است.
سؤال 34: علت حساسیت و زودرنجی دختران چیست؟
جواب: اگر حساسیت و زودرنجی مربوط به حالات جوانی باشد تا حدی امری طبیعی است. جوان مقداری حالت تهاجمی پیدا می کند. او می خواهد خود را اثبات و ابراز وجود کند. تحمل نظرات دیگران را ندارد. دلش می خواهد همه به او توجه کنند و در مقابل حرفش حرفی نزنند.
بنابراین، حساس و زودرنج می شود و چون به طور کلی دختران از پسران حساس ترند، این زودرنجی و حساسیت آنان نیز بیشتر است و با حالاتی نظیر گریه و یا گوشه گیری همراه می شود. البته خوب است که در این مواقع بزرگسالان خانواده بدون این که او را متوقع و به اصطلاح لوس کنند از او دلجویی به عمل آورند و مسایل را برایش توضیح دهند و اگر این کار حساسیت یک نفر بیش از حد باشد و دائماً از هر حرف و حرکتی برنجد و تمام عمر خود را در این ضعف باشد مخصوصاً تا دوره ی جوانی نگذاشته و اخلاق او اثبات پیدا نکرده به داد خود
برسد.
بهترین راه مبارزه با این مسأله این است که از هیچ کس انتظار و توقعی نداشته باشد.
اگر کسی به او سلام نکرد، اگر کسی او را به میهمانی دعوت نکرد، ناراحت نشود. در این صورت نه تنها از زندگی شاکر و راضی می شود،

خداوند هم محبت او را در دل ها می اندازد.
البته نکته فوق به این معنی نیست که اجازه بدهد نسبت به او بی احترامی شود و خود را خوار کند و یا این که به مردم بی اعتنایی کند، بلکه غرض این است که فوق این مسایل حرکت کند و خود را بالاتر از آن بداند که در این مسایل وارد شود. همان طور که بازی با اسباب بازی های کودکانه را برای خود عار می داند و آن را نمی پسندد.
سؤال 35: استفاده از عطر یا کرم و رژ لب برای روزه دار چه حکمی دارد؟
جواب: هیچ یک از موارد مذکور مبطل روزه نیست مگر آن که وارد دهان شود و همراه با آب دهان فرو داده شود.
سؤال 36: عرق بدن زن حائض چه حکمی دارد؟
جواب: عرق زنی که در حال عادت است، نجس نیست و موجب نجس شدن جاهای دیگر بدن نیز نمی شود.
سؤال 37: آیا زن در حال حیض می تواند غسل جمعه به جا آورد؟
جواب: زن در حال حیض می تواند غسل جمعه به جا آورد.
سؤال 38: خوشبختی واقعی چیست؟
جواب: برای خوشبختی ملاک ها و معیارهای گوناگونی ارایه شده است ولی خوشبختی واقعی زمانی حاصل می شود که انسان در ارتباط با سه موضوع زیر درست عمل کند:
1. در رابطه با خود، خود را به درستی بشناسد و زمینه های رشد خود را فراهم نماید.
2. رابطه با خدا را حفظ نماید و مطیع او باشد.
3. رابطه اش با دیگران بر طبق اصول عقلی و شرعی باشد.
سؤال 39: شرایط حضور سیاسی و اجتماعی بانوان از نظر قرآن چیست؟
جواب: زنان همانند مردان می توانند در صحنه های مختلف اجتماعی، سیاسی و اقتصادی حضور و در زمینه های مختلف فعالیت داشته باشند ولی این حضور بدون قید و بند نیست، بلکه برای از بین بردن استفاده های منفی و ابزاری از زن، شرایطی در اسلام برای آن بیان شده است که برخی از آن ها عبارت اند از:
1. حفظ حجاب و پوشش. (احزاب / 59).
2. پرهیز از سخن گفتن هوس انگیز. (احزاب /32).
3. پرهیز از نگاه حرام به مردان. (نور /31).
4. پرهیز از هرگونه جلوه گری، خودنمایی و هر عملی که موجب جلب توجه نامحرم می گردد مانند آشکار نمودن زینت ها و زیورها، راه رفتن به سبک خاص، پوشش لباس های نامناسب، استعمال عطر و آرایش در برابر نامحرم. (نور / 31 و احزاب /32)

5. رعایت عفاف و پاکدامنی، حضور در صحنه های اجتماعی مشروط به عفت می باشد و عفیف کسی است که در برابر وسوسه ها و کشش های نفسانی خود را نگه دارد.

بسم الله الرحمن الرحیم
جاهِدُوا بِأَمْوالِكُمْ وَ أَنْفُسِكُمْ في سَبيلِ اللَّهِ ذلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ
(سوره توبه آیه 41)
با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند
بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص 159
بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال 1340 هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.
مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال 1385 هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.
اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :
الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی
ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه
ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازيهاي رايانه اي و ... اماکن مذهبی، گردشگری و...
د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار هاي تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر
ه)تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای
و)راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط 2350524)
ز)طراحی سیستم هاي حسابداري ، رسانه ساز ، موبایل ساز ، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک ، SMS و...
ح)همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...
ط)برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه
ی)برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضوری و مجازی) در طول سال
دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگي مذهبي قائميه اصفهان
تاریخ تأسیس: 1385 شماره ثبت : 2373 شناسه ملی : 10860152026
وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com
فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com
تلفن 25-2357023- (0311) فکس 2357022 (0311) دفتر تهران 88318722 (021) بازرگانی و فروش 09132000109 امور کاربران 2333045(0311)
نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی ، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت

امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشاالله.
شماره حساب 621060953 ، شماره کارت :6273-5331-3045-1973و شماره حساب شبا : -IR90-0180-0000-0000-0621-0609 53به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان – خیابان مسجد سید

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کَرَم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می‌گشایی که آن بینوا، خود را بِدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی‌گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه‌ای
اصفهان